

Utjecaj poreznih reformi na gospodarstvo Republike Hrvatske

Horvath, Aneta

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:576789>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij

ANETA HORVATH

Utjecaj poreznih reformi na gospodarstvo Republike Hrvatske

**The impact of tax reforms on the economy of the Republic of
Croatia**

Diplomski rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij
Marketing u turizmu

Utjecaj poreznih reformi na gospodarstvo Republike Hrvatske

**The impact of tax reforms on the economy of the Republic of
Croatia**

Diplomski rad

Kolegij: Nacionalna ekonomije

Student: Aneta Horvath

Mentor: Prof. dr. sc. Marinela
Krstinić Nižić

Matični broj: ds3748/17

Komentor: dr. sc. Maša
Trinajstić

Opatija, svibanj 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Aneta Horvath

(ime i prezime studenta)

ds3748/17

(matični broj studenta)

Utjecaj poreznih reformi na gospodarstvo Republike Hrvatske

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ svibanj 2024 _____

Potpis studenta

Sažetak

Porezne reforme ključni su instrumenti u oblikovanju ekonomske politike Republike Hrvatske, imajući dubok i širok utjecaj na sve aspekte gospodarstva, od mikro do makro razine. Ova analiza pruža detaljan uvid u kompleksne dinamike i efekte koje takve reforme mogu imati, kako na kratkoročnoj tako i na dugoročnoj razini. Orijentirajući se na ključne promjene u poreznom sustavu, istraživačka analiza analizira različite aspekte kao što su promjene poreznih stopa, uvođenje ili ukidanje poreznih olakšica te administrativne procedure. Kroz sustavno prikupljanje podataka i primjenu ekonometrijskih modela, istražuju se njihovi utjecaji na ekonomsku aktivnost. Ključni pokazatelji kao što su fiskalna politika, rast bruto domaćeg proizvoda (BDP), konkurentnost gospodarstva, razina ulaganja, stopa nezaposlenosti te prihodi proračuna koriste se kao temelj za ocjenu učinaka reformi.

Analizirajući dosadašnje porezne reforme unutar Hrvatske i uspoređujući ih s međunarodnim iskustvima, ova analiza pruža kontekstualiziranu perspektivu i dublji uvid u moguće učinke budućih reformi. Ističu se i kritički osvrti na dosadašnje strategije te se nude prijedlozi za optimizaciju poreznog sustava s ciljem poticanja održivog gospodarskog rasta, povećanja konkurentnosti te smanjenja administrativnih opterećenja za poslovnu zajednicu. Kroz sveobuhvatnu analizu ključnih pokazatelja, istraživanje osigurava temelj za informirane političke odluke i oblikovanje strategija koje će potaknuti dugoročni ekonomski prosperitet Republike Hrvatske. Ovakav pristup omogućuje bolje razumijevanje veza između poreznih politika i ekonomske aktivnosti te olakšava planiranje i implementaciju efikasnih mjera za postizanje željenih ciljeva u području ekonomije i financija.

Ključne riječi: porezne reforme, gospodarstvo Hrvatske, ekonomski rast, BDP, porezni oblici

Sadržaj

Uvod	4
CILJ I SVRHA ISTRAŽIVANJA	5
ZNANSTVENE HIPOTEZE	5
STRUKTURA RADA	6
ZNANSTVENE METODE	6
1. Pojmovne odrednice poreznih sustava	7
1.1. ZNAČAJ I OBILJEŽJA POREZNIH SUSTAVA	7
1.2. UČINCI POREZA NA RASPODJELU DOHOTKA	9
1.3. TEORIJE O OPTIMALNOJ POREZNOJ STOPI	12
1.4. MEĐUNARODNA POREZNA KONKURENTNOST	14
2. POREZNE REFORME I UČINKOVITOST GOSPODARSKOG RASTA	17
2.1. DEFINICIJA I CILJEVI POREZNIH REFORMI	17
2.2. UČINCI POREZNIH REFORMI NA ALOKACIJU RESURSA	19
2.3. UČINCI POREZNIH REFORMI NA JAVNE FINACIJE	22
2.4. UČINCI POREZNIH REFORMI NA SOCIJALNU PRAVDU	25
3. MEĐUNARODNI ASPEKTI POREZNIH REFORMI	28
3.1. GLOBALIZACIJA I POREZNE REFORME	28
3.2. UTJECAJ POREZNE REFORME NA MEĐUNARODNU TRGOVINU	31
3.3. POREZNE REFORME U KONTEKSTU EU INTEGRACIJA	33
3.4. ULOGA MEĐUNARODNIH POREZNIH INSTITUCIJA NA POREZNE REFORME	35
4. POREZNE REFORME U REPUBLICI HRVATSKOJ	37
4.1. POVIJEST POREZNIH REFORMI U HRVATSKOJ	37
4.2. POREZNE REFORME U DOBA EU INTEGRACIJA	43
4.3. SUVREMNE POREZNE REFORME – KOMPARATIVNA ANALIZA SA POVIJESNIM UČINCIMA	49
4.4. UTJECAJ GLOBALNIH TRENDOVA NA HRVATSKU POREZNU POLITIKU	52
5. UČINAK POREZNIH REFORMI U HRVATSKOJ NA GOSPODARSKI RAST	54
5.1. ANALIZA UČINKA POREZNIH REFORMI NA GOSPODARSTVO	54
5.2. PREDNOSTI I IZAZOVI U PROVEDBI POREZNIH REFORMI	58
5.3. SEKTORI POSEBNO POGOĐENI POREZNIM REFORMAMA	60
5.4. BUDUĆI SMJEROVI POREZNIH REFORMI	63

5.5. KRITIČKI OSVRT NA PROVEDENO ISTRAŽIVANJE	64
6. ZAKLJUČAK	66
BIBLIOGRAFIJA	68
POPIS ILUSTRACIJA	73

Uvod

Uvođenje poreznih reformi predstavlja ključan instrument ekonomske politike svake zemlje, a njihov utjecaj na gospodarstvo Republike Hrvatske izaziva široku raspravu među stručnjacima, političarima i javnošću. Porezne politike imaju snažan utjecaj na različite segmente gospodarstva, uključujući investicije, potrošnju, zapošljavanje, inovacije i konkurentnost. Porezne reforme su ključne za održavanje stabilnosti javnih financija i poticanje ekonomske aktivnosti u svakoj zemlji, uključujući i Republiku Hrvatsku. One igraju važnu ulogu u osiguravanju adekvatnih fiskalnih prihoda za financiranje javnih potreba, poput obrazovanja, zdravstva, infrastrukture i socijalnih programa, te u promicanju pravednosti i efikasnosti u poreznom sustavu. Stoga, analiza njihovih učinaka izuzetno je važna za razumijevanje ekonomske dinamike i socijalnih promjena unutar zemlje.

Republika Hrvatska, kao samostalna demokratska država s izazovima tranzicije i prilagodbe na međunarodnoj razini, suočava se s brojnim ekonomskim pitanjima, među kojima su i porezni sustavi. Tijekom proteklih godina, Hrvatska je provela niz poreznih reformi s ciljem poboljšanja poslovne klime, poticanja gospodarskog rasta i povećanja konkurentnosti. Međutim, učinci ovih reformi nisu uvijek jednoznačni i često su predmet intenzivne analize i debate. Iako postoji percepcije znanstvene zajednice da su porezne reforme doprinijele povećanju investicija, rastu BDP-a i smanjenju nezaposlenosti, njihovi učinci mogu biti ograničeni ili da su čak imali negativne posljedice na određene sektore ili socijalne skupine.

Porezne reforme mogu uključivati promjene u poreznim stopama, proširenje porezne baze ili poboljšanje naplate poreza, što može rezultirati povećanjem ukupnih fiskalnih prihoda. Ovo je važno za osiguravanje dovoljnih sredstava za pokrivanje javnih rashoda i smanjenje deficita ili javnog duga. Reforme poreznog sustava mogu uključivati redistribuciju tereta oporezivanja kako bi se smanjile nejednakosti u društvu. Na primjer, povećanje poreza na bogatstvo ili visoke prihode može pridonijeti pravednijem raspodjeli tereta oporezivanja među različitim slojevima stanovništva. Promjene u poreznom sustavu koje potiču ulaganja, poduzetništvo i inovacije mogu imati pozitivan utjecaj na ekonomski rast. Smanjenje poreznih tereta na poslovanje ili ulaganja, kao i uvođenje poreznih poticaja za istraživanje i razvoj, mogu potaknuti privatne investicije i stvaranje novih radnih mjesta.

Porezne reforme mogu uključivati pojednostavljenje poreznog sustava i smanjenje administrativnih prepreka, što olakšava poštivanje poreznih obveza i smanjuje porezne rizike. Smanjenje poreznih rupa i uvođenje mehanizama borbe protiv poreznog izbjegavanja također doprinose stabilnosti javnih financija. Kroz porezne reforme, država može poboljšati konkurentnost svog gospodarstva na međunarodnom tržištu. To može uključivati smanjenje poreznih opterećenja na poslovanje, uvođenje poticaja za izvozne industrije ili poboljšanje investicijskog okruženja.

Analiza utjecaja poreznih reformi na gospodarstvo Republike Hrvatske zahtijeva multidisciplinarni pristup koji uključuje ekonomske, sociološke, političke i pravne perspektive. Važno je istražiti kako su promjene u poreznoj politici utjecale na poduzetništvo, investicije stranih i domaćih subjekata, rast plaća, standard života građana, proračunske prihode i rashode te općenito na ekonomsku stabilnost i razvoj zemlje.

Cilj i svrha istraživanja

Cilj istraživanja diplomskog rada je analizirati kako promjene u poreznom sustavu utječu na ekonomsku aktivnost, rast gospodarstva i konkurentnost Hrvatske. Svrha istraživanja je razumjeti kako različite porezne politike, poput promjena poreznih stopa, olakšica ili promjena u strukturi poreza, mogu poticati ili kočiti razvoj gospodarstva u Hrvatskoj.

Znanstvene hipoteze

U kontekstu definiranog predmeta i cilja istraživanja moguće je odrediti temeljnu i pomoćnu znanstvenu hipotezu:

H1. Porezne reforme usmjerene na smanjenje poreznog opterećenja na poduzeća u Republici Hrvatskoj rezultirat će povećanjem investicija i poticanjem gospodarskog rasta.

H2. Povećanje poreznih olakšica za domaće i strane ulagače u sektorima visoke tehnologije i inovacija u Republici Hrvatskoj doprinijet će jačanju konkurentnosti gospodarstva

Struktura rada

Struktura rada podijeljena je na šest poglavlja. U uvodu je opisana uvodna riječ teme, cilj i svrha rada, struktura rada, znanstvene hipoteze i metode istraživanja. U prvom poglavlju je prikazan teorijski koncept poreznih sustava i učinci na međunarodnu poreznu konkurentnost. Drugo poglavlje istražuje teorijske okvire poreznih reformi i učinke na gospodarski rast. U trećem poglavlju opisani su međunarodni aspekti poreznih reformi te kako se iste odražavaju na kretanje javnih financija na međunarodnoj razini uz djelovanje međunarodnih poreznih institucija. Četvrto poglavlje prikazuje povijesni razvoj i aktualne trendove poreznih reformi u Hrvatskoj. U petom poglavlju opisan je utjecaj poreznih reformi u Hrvatskoj na njezin gospodarski rast, razvoj društva i socijalne pravde u kontekstu optimizacije društveno – gospodarskih okolnosti. U zaključku je donesena završna misao autorice o istraženoj temi.

Znanstvene metode

U ovom istraživanju su primijenjene raznolike znanstvene metode kako bi se pružio sveobuhvatan uvid u temu. Povijesna metoda korištena je za istraživanje prošlih trendova, dok je metoda deskripcije omogućila detaljan opis pojedinih aspekata teme. Metoda apstrakcije i generalizacije primijenjena je radi identifikacije ključnih obrazaca i trendova. Nadalje, korištene su metode ukazivanja na prednosti i nedostatke kako bi se omogućila kritička analiza, dok je dedukcija poslužila za formuliranje hipoteza. Konačno, metoda analize i sinteze integrirala je različite perspektive, doprinoseći sveobuhvatnom razumijevanju teme.

1. Pojmovne odrednice poreznih sustava

Razumijevanje osnovnih termina i principa poreznih sustava važno je za razumijevanje načina na koje neka zemlja determinira i provodi svoju poreznu politiku. Ovo poglavlje ima za cilj pružiti temeljno znanje o različitim aspektima poreznih sustava, kako bi se osigurala čvrsta osnova za daljnje rasprave. Pojmovne odrednice poreznih sustava obuhvatit će širok spektar tema, uključujući definicije osnovnih poreznih pojmova, strukturu poreznog sustava, vrste poreza, načela oporezivanja, poreznu politiku, teoretske pristupe porezima i njihovim funkcijama, međunarodne standarde i pravne okvire te poreznu pravednost i učinkovitost.

1.1. Značaj i obilježja poreznih sustava

Porezni sustavi su kompleksni skupovi pravila, propisa i procedura kojima država prikuplja novčane sredstva od svojih građana i poduzeća radi financiranja javnih potreba i funkcioniranja državnih institucija. Ovi sustavi su osmišljeni kako bi osigurali stabilan priljev prihoda u državnu blagajnu, poticali ekonomski razvoj, promicali socijalnu pravednost te podržavali opće dobro i javne politike (Jurković, 2002.). Porezni sustavi se sastoje od različitih elemenata, uključujući porezne zakone, propise, porezne institucije, postupke prikupljanja i naplate poreza te administrativne mehanizme. Ovi sustavi mogu biti vrlo raznoliki i varirati od zemlje do zemlje, ovisno o političkim, ekonomskim i socijalnim okolnostima.

Obilježja i vrste poreznih sustava variraju ovisno o specifičnim karakteristikama svake države, njenim ekonomskim, političkim i socijalnim uvjetima. Obilježja poreznog sustava obuhvaćaju (Slemrod i Shlomo, 2013.):

- Raznolikost poreznih instrumenata - porezni sustav uključuje različite vrste poreza koji se primjenjuju na različite aspekte ekonomske aktivnosti. To omogućuje raznolikost prikupljanja prihoda te ravnotežu između potreba države i poreznih obveznika.

- Pravednost - porezni sustav treba biti pravedan i ravnomjeran, što znači da bi porezno opterećenje trebalo biti raspodijeljeno na način koji je pošten prema svim građanima i poduzećima.
- Učinkovitost - porezni sustav treba biti učinkovit u prikupljanju prihoda za državu bez nepotrebnih troškova ili administrativnih poteškoća.
- Jednostavnost - porezni sustav treba biti jednostavan i razumljiv kako bi se smanjila administrativna složenost i troškovi poreznog upravljanja.
- Prilagodljivost - porezni sustav treba biti fleksibilan i prilagodljiv kako bi se mogao prilagoditi promjenama u ekonomskim uvjetima i društvenim potrebama.

Vrste poreznih sustava mogu se klasificirati prema različitim kriterijima, uključujući vrstu poreznog instrumenta, način oporezivanja, razinu vlasti koja prikuplja porez, te svrhu poreza. Progresivni porezni sustav je sustav gdje stopa poreza raste s povećanjem dohotka ili bogatstva pojedinca ili poduzeća (Jelčić, 2003.). To znači da oni s većim dohocima plaćaju veći postotak poreza. Proporcionalni porezni sustav je sustav gdje stopa poreza ostaje konstantna bez obzira na razinu dohotka ili bogatstva. To znači da svi porezni obveznici plaćaju isti postotak poreza. Regresivni porezni sustav je sustav gdje stopa poreza opada s povećanjem dohotka ili bogatstva (Jurković 2002.). To može rezultirati time da osobe s nižim dohocima plaćaju veći postotak poreza u odnosu na one s višim dohocima. Lokalni porezni sustav je sustav koji omogućuje lokalnim vlastima prikupljanje poreza za financiranje lokalnih projekata i usluga. Centralizirani porezni sustav je sustav u kojem sve porezne prihode prikuplja centralna vlada.

Jedan od ključnih elemenata poreznog sustava su porezne vrste. Postoji nekoliko osnovnih vrsta poreza, uključujući poreze na dohodak, poreze na dobit, poreze na potrošnju, poreze na imovinu i poreze na transakcije. Svaka od ovih vrsta poreza ima svoje specifične karakteristike i ciljeve. Porezi na dohodak su nametnuti na osobni dohodak pojedinaca i obitelji te se obično progresivno oporezuju, što znači da veći prihodi podliježu višim stopama oporezivanja (Jelčić, 2003.). Porezi na dobit, s druge strane, nametnuti su na dobit poduzeća i često se primjenjuju po fiksnim stopama ili progresivnim stopama, ovisno o veličini i vrsti poduzeća.

Porezi na potrošnju uključuju poreze na dodanu vrijednost (PDV), akcize i poreze na luksuznu potrošnju te se primjenjuju na kupnju robe i usluga (Jelčić, 2003.). Ovi porezi imaju tendenciju da budu regresivni, jer obitelji s nižim prihodima obično troše veći udio svog prihoda na potrošnju. Porezi na imovinu uključuju poreze na nekretnine, poreze na nasljedstva i darove te poreze na imovinu (Jelčić, 2003.). Ovi porezi obično imaju za cilj redistribuciju bogatstva i promicanje pravednosti u društvu. Porezi na transakcije, poput poreza na promet nekretnina ili poreza na financijske transakcije, nametnuti su na određene financijske transakcije i služe različitim svrhama, uključujući kontrolu tržišnih aktivnosti i generiranje dodatnih prihoda za državu.

Osim poreznih vrsta, ključni element poreznog sustava je i način oporezivanja. Postoje različiti modeli oporezivanja, uključujući progresivno, regresivno i proporcionalno oporezivanje. Progresivno oporezivanje znači da veći prihodi podliježu višim stopama oporezivanja, dok regresivno oporezivanje znači da niži prihodi podliježu većim stopama oporezivanja u odnosu na više prihode (Slemrod i Shlomo, 2013.). Proporcionalno oporezivanje, poznato i kao ravnomjerno oporezivanje, znači da svi prihodi podliježu istoj stopi oporezivanja. Važan element poreznog sustava su i porezne olakšice, poticaji i izuzeća, koji se koriste kako bi se potaknula određena ponašanja ili aktivnosti, poput ulaganja u istraživanje i razvoj, energetska učinkovitost ili razvoj ruralnih područja.

Porezni sustavi su ključni instrumenti državne politike koji imaju širok raspon funkcija i ciljeva, uključujući prikupljanje prihoda, redistribuciju bogatstva, poticanje ekonomskog rasta i promicanje socijalne pravednosti. Njihova efikasnost i pravednost ovise o njihovom dizajnu, provedbi i prilagodljivosti u promjenjivim ekonomskim i društvenim uvjetima.

1.2. Učinci poreza na raspodjelu dohotka

Porezi su ključni prihod države te predstavljaju važan instrument u ostvarivanju niza funkcija države koje smo istaknuli u prethodnom poglavlju. Oni omogućuju državi da utječe na razinu i raspodjelu resursa s ciljem osiguranja javnih i privatnih dobara za svoje građane (alokacijska funkcija). Nadalje, porezi imaju značajan utjecaj na raspodjelu dohotka i bogatstva (distribucijska funkcija), te mogu utjecati i na razinu ekonomske aktivnosti i makroekonomska kretanja (stabilizacijska funkcija) (Jelčić, 2003.). Jedna od specifičnosti

poreza je ta što predstavljaju najveći stupanj državne prisile i političkog utjecaja u usporedbi s drugim izvorima prihoda. Porezi su obvezna davanja koja se moraju platiti državi, neovisno o tome pruža li se za njih izravna protuusluga, te bez obzira na trenutnu gospodarsku situaciju na tržištu (Atkinson et al., 2011.). Kao što je poznato, prema riječima Benjamina Franklina, jedine su izvjesnosti u životu porezi i smrt.

Iako se prikupljeni porezni prihodi koriste za financiranje širokog spektra javnih dobara i usluga, kao što su obrazovanje i infrastruktura, direktna veza između plaćanja poreza i konkretnih usluga nije uvijek unaprijed definirana. S druge strane, doprinosi za zdravstveno i mirovinsko osiguranje, kao i razne naknade (poput vodenih i komunalnih naknada), obično imaju prethodno određenu svrhu trošenja.

Slika 1. Načela oporezivanja u funkciji koristi raspodjele dohotka

Izvor: Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2019): Teorija i politika oporezivanja, dostupno na <https://arhivanalitika.hr/blog/ejs-11-teorija-i-politika-oporezivanja-i-dio/> (01.04.2024.)

Na porezni sustav nameću se financijsko-politička, ekonomsko-politička, socijalno-politička i porezno-tehnička načela koja određuju njegovu strukturu i funkcioniranje. Financijsko-politička načela naglašavaju potrebu da porezni sustav bude dovoljno izdašan

kako bi financirao javne potrebe društva (Šimović i Deskaer Škrbić, 2019.). Načelo izdašnosti implicira da porezni sustav treba generirati dovoljno prihoda za održavanje ključnih javnih funkcija. Također, važno je da bude elastičan, što znači da se više usmjerava na izvore ekonomske snage kako bi se lakše osigurala financijska stabilnost. Ekonomsko-politička načela analiziraju ekonomske učinke poreznog sustava na građane i poslovne subjekte (Šimović i Deskar Škrbić, 2019.). Ključno je odrediti ravnotežu između različitih poreznih izvora, kao što su dohodak, imovina i potrošnja, kako bi se postigla optimalna ekonomska učinkovitost. Socijalno-politička načela uzimaju u obzir socijalne aspekte društva, težinu pitanja pravednosti i jednakosti (Šimović i Deskar Škrbić, 2019.). Porezni sustav trebao bi biti pravedan i jednak prema svim građanima, pri čemu se uzima u obzir ekonomska snaga svakog pojedinca i koristi koje građani ostvaruju od javnog sektora. Porezno-tehnička načela odnose se na administrativne aspekte poreznog sustava (Šimović i Deskar Škrbić, 2019.). Načelo određenosti zahtijeva jasno definiranje poreznih obveza unaprijed kako bi porezni sustav bio transparentan i razumljiv. Također, predmet oporezivanja mora biti jasno utvrđen zakonom kako bi se izbjegla proizvoljnost i nepravedno postupanje prema poreznim obveznicima.

Ova načela zajedno oblikuju porezni sustav i utječu na njegovu učinkovitost, pravednost i prihvatljivost u društvu. Kroz pažljivo balansiranje između financijskih, ekonomskih, socijalnih i administrativnih faktora, porezni sustav može ostvariti svoje ciljeve u skladu s potrebama i vrijednostima društva.

Učinci poreza na raspodjelu dohotka predstavljaju kompleksnu temu koja izaziva značajno zanimanje među ekonomistima, političarima i javnošću. Porezni sustav ima ključnu ulogu u oblikovanju raspodjele dohotka unutar društva te može imati širok spektar utjecaja na socijalnu pravednost, ekonomsku nejednakost i ukupnu stabilnost društva (Traxler, 2014.). Jedan od glavnih učinaka poreza na raspodjelu dohotka je redistribucijska funkcija. Progresivni porezni sustavi, koji primjenjuju više stope poreza na osobe s većim dohocima, mogu doprinijeti smanjenju ekonomske nejednakosti tako što se prihodi od poreza koriste za pružanje socijalnih usluga i programa potpore onima s nižim dohocima. Ova redistribucijska politika može pomoći u ublažavanju siromaštva, promicanju socijalne pravde i jačanju socijalne kohezije u društvu.

Učinci poreza na raspodjelu dohotka nisu uvijek jednoznačni. Postoje različite perspektive i teorije o tome kako porezni sustavi utječu na ekonomsku nejednakost i

društvenu pravdu. Neki kritičari tvrde da visoke stope poreza mogu obeshrabriti rad i investicije te ograničiti ekonomski rast (Piketty, 2014. i Atkinson et al., 2011.), dok drugi ističu da progresivni porezni sustavi pružaju neophodna sredstva za pravednije društvo i veću socijalnu stabilnost. Porezne olakšice i poticaji također mogu imati značajan utjecaj na raspodjelu dohotka. Na primjer, porezne olakšice za obitelji s niskim dohodcima ili za ulaganja u određene sektore ekonomije mogu povećati raspoloživi dohodak za određene skupine građana ili potaknuti određene oblike ekonomske aktivnosti.

Važno je naglasiti i međunarodni aspekt učinaka poreza na raspodjelu dohotka. Globalizacija i međunarodna trgovina mogu značajno utjecati na sposobnost država da primjenjuju redistributivne porezne politike. Konkurencija između zemalja za privlačenje investicija može dovesti do snižavanja poreznih stopa za bogate pojedince i korporacije, što može otežati financiranje socijalnih programa i pravednu raspodjelu dohotka. Analiza učinaka poreza na raspodjelu dohotka zahtijeva multidisciplinarni pristup koji uključuje ekonomske, sociološke, političke i pravne perspektive. Važno je istražiti kako porezni sustavi utječu na različite segmente društva, kako se mogu poboljšati kako bi se postigla veća socijalna pravda i ekonomska stabilnost te kako se mogu prilagoditi promjenama u globalnom ekonomskom okruženju.

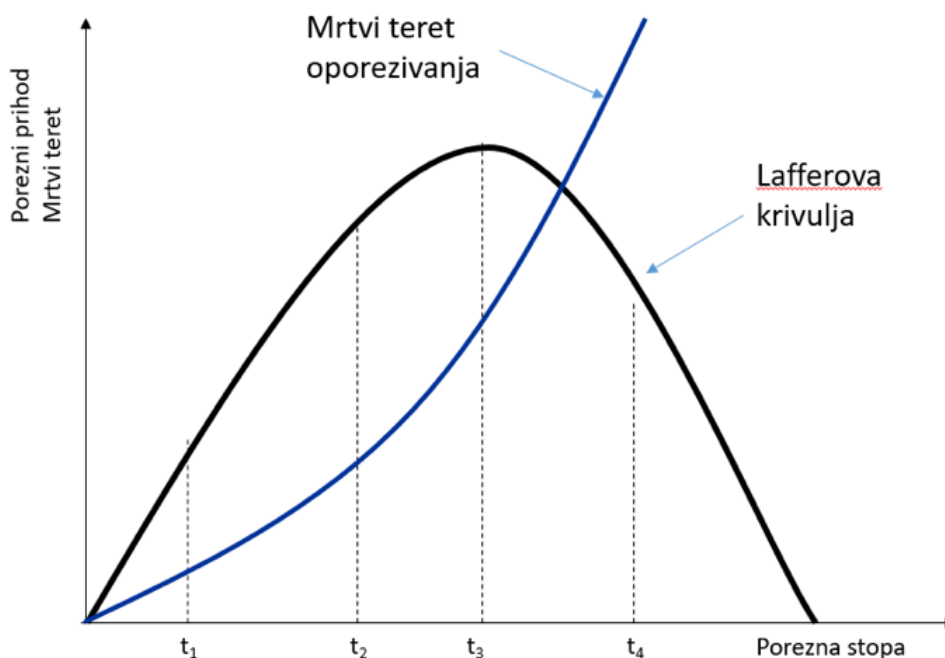
1.3. Teorije o optimalnoj poreznoj stopi

Teorija optimalne porezne stope važan je koncept u ekonomiji i javnoj politici koji istražuje kako vlada može učinkovito prikupljati poreze za financiranje svojih aktivnosti, a da pritom minimalizira negativne učinke na gospodarski rast, učinkovitost i pravičnost. Ova je teorija ključna za donošenje poreznih politika i oblikovanje poreznih sustava u svakoj zemlji. Ključna ideja teorije optimalne porezne stope leži u balansiranju između dva osnovna cilja: maksimiziranja prikupljenih poreznih prihoda i minimiziranja negativnih ekonomskih posljedica oporezivanja (Jurković, 2006.). Ti ciljevi često nisu kompatibilni jedni s drugima i mogu dovesti do sukoba prilikom izrade poreznih politika. Na primjer, visoke porezne stope mogu povećati porezne prihode (Urban, 2006.), ali u isto vrijeme mogu smanjiti

ekonomske poticaje za rad, štednju i ulaganja, što može negativno utjecati na gospodarski rast.

Jedan od ključnih pojmova u teoriji optimalne porezne stope je koncept "Lafferove krivulje", koja ilustrira da postoji točka u kojoj povećanje poreznih stopa više ne dovodi do povećanja poreznih prihoda, već može čak i dovesti do smanjenja prihoda jer visoke porezne stope mogu destimulirati rad i investicije, što rezultira smanjenjem ukupnih poreznih prihoda (Jurković, 2006.). To se često naziva "porezna stopa maksimiziranja prihoda" (Diamond i Mirrlees, 1971.).

Slika 2. Lafferova krivulja

Izvor: Jurković, P. (2006): Financijske teme i dileme, Ekonomski fakultet Zaagreb, Zagreb, str. 88

Na Slici 2. prikazana je Lafferova krivulja koja ilustruje odnos između porezne stope i poreznih prihoda. Po toj krivulji, povećanje porezne stope obično rezultira povećanjem poreznih prihoda. Međutim, nakon određene visine porezne stope (označene kao t_3), daljnje povećanje poreznog opterećenja zapravo dovodi do smanjenja poreznih prihoda. Razlog tome leži u povećanju sive ekonomije, porezne evazije ili jednostavno u tome što ljudi počinju da zamjenjuju rad neaktivnošću (Jurković, 2006.). Prema prvobitnoj Lafferovoj ideji, stopa t_3 označava optimalnu poreznu stopu uz koju se ostvaruju maksimalni porezni prihodi. Međutim, kada u obzir uzmemo pojam mrtvog tereta oporezivanja, optimalna razina

poreznog opterećenja se traži drugačije (saez, 2002.). Ova ideja sugerira da se optimalna porezna stopa nalazi onda kada granični porast poreznih prihoda uslijed povećanja porezne stope dostigne svoj maksimum, odnosno kada je razlika između poreznih prihoda i mrtvog tereta najveća. U tom slučaju, optimalna porezna stopa bi bila bliža stopi označenoj kao t_2 .

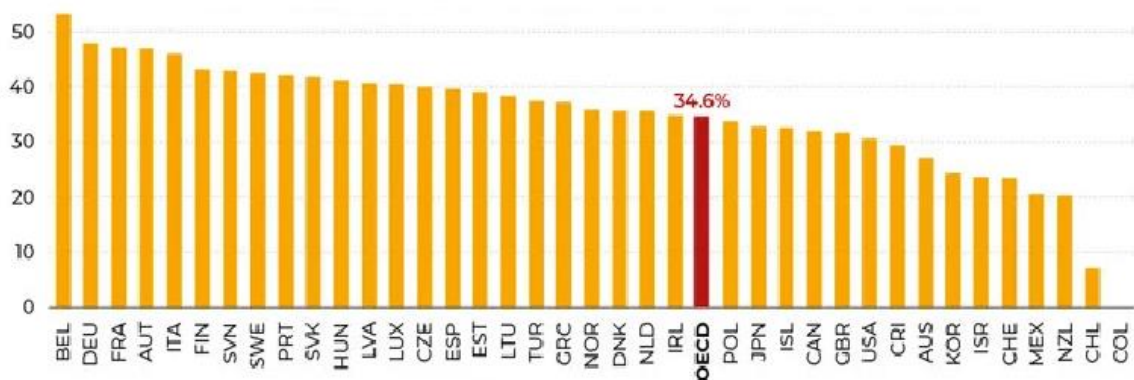
Još jedan važan koncept u teoriji optimalne porezne stope je koncept "porezne pristranosti". To se odnosi na pojavu u kojoj porezni sustav daje prednost određenim vrstama prihoda ili rashoda u odnosu na druge, što može uzrokovati nepravedne rezultate ili iskriviti ekonomske poticaje (Atkinson i Stiglitz, 2015.). Na primjer, porezi na plaće mogu se smatrati manje pristranim od poreza na kapitalnu dobit jer se za većinu ljudi rad smatra primarnim izvorom prihoda. Uzimajući u obzir te koncepte, teorija optimalne porezne stope sugerira da bi porezni sustav trebao biti oblikovan na način koji uravnotežuje potrebu povećanja prihoda s jedne strane i minimiziranje negativnih ekonomskih učinaka s druge strane (Kaplow, 2008.). To može uključivati različite strategije, kao što su progresivne porezne stope koje rastu s prihodom, različit porezni tretman različitih vrsta prihoda i rashoda, kao i razne porezne olakšice i poticajne mjere koje podržavaju gospodarski rast i razvoj.

Ne postoji univerzalni model optimalne porezne stope koji bi odgovarao svim zemljama i svim gospodarskim okolnostima. Optimalna porezna stopa može značajno varirati ovisno o čimbenicima kao što su razina ekonomske aktivnosti, raspodjela dohotka, struktura gospodarstva, društvene preferencije i politički prioriteti. Stoga osmišljavanje poreznih politika zahtijeva pažljivo razmatranje svih ovih čimbenika kako bi se uspostavila ravnoteža između učinkovitosti, pravednosti i ekonomske stabilnosti.

1.4. Međunarodna porezna konkurentnost

Međunarodna porezna konkurentnost ključno je područje ekonomske politike koje se odnosi na sposobnost zemlje da privuče i zadrži ulaganja, talente i poslovne aktivnosti kroz svoje porezne politike u konkurenciji s drugim zemljama. Ovaj koncept postaje sve važniji u globaliziranom svijetu u kojem tvrtke i pojedinci imaju mogućnost birati gdje će poslovati ili živjeti na temelju niza čimbenika, uključujući poreznu politiku. Učinkovite porezne politike imaju ključnu ulogu u stvaranju konkurentnog poslovnog okruženja. To obično uključuje različite elemente kao što su porezne stope, oblik oporezivanja, administrativne troškove, porezne olakšice i poticaje, kao i pravni i regulatorni okvir (Desai et al., 2012.). Zemlje koje uspješno uravnoteže te čimbenike mogu privući veće investicije, tehnološki naprednije tvrtke i visokokvalificirane radnike, što pridonosi gospodarskom rastu i razvoju.

Slika 3. Stope oporezivanja plaća 2023. u zemljama OECD – a

Izvor: OECD (2024): Tax wages 2023, dostupno na <https://www.oecd.org/tax/double-blow-for-workers-as-inflation-drives-real-wages-down-and-labour-taxes-up.htm>, pristupljeno 01.04.2024.

Ključni element međunarodne porezne konkurentnosti je natjecanje između zemalja u privlačenju kapitala i talenta. To se često manifestira kroz politiku smanjenja poreznih stopa kako bi se privukle investicije i potaknuo gospodarski rast (De Mooij et al., 2008.). Međutim, postoji i druga strana ovog pristupa. Pretjerano snižavanje poreza može dovesti do smanjenja poreznih prihoda, poremećaja u fiskalnoj politici, kao i povećanja nejednakosti i socijalnih napetosti. U tom kontekstu, međunarodni porezni standardi i sporazumi igraju važnu ulogu u reguliranju tržišnog natjecanja između zemalja. Organizacije kao što su Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i Međunarodni monetarni fond

(MMF) razvile su smjernice i preporuke kako bi osigurale pravednu i transparentnu međunarodnu poreznu konkurenciju. Na primjer, OECD je razvio Okvir za smanjenje porezne osnovice i prebacivanje dobiti (BEPS), čiji je cilj suzbijanje agresivnog poreznog planiranja multinacionalnih kompanija i osiguranje plaćanja poreza tamo gdje se odvija stvarna ekonomska aktivnost (OECD, 2021.).

Važno je naglasiti da međunarodna porezna konkurentnost nije samo stvar privlačenja stranih ulaganja, već i očuvanja domaćih resursa i talenata. Dobar porezni sustav trebao bi poticati domaće poduzetništvo, inovativnost i rast malog i srednjeg poduzetništva, kao i osigurati pravednu raspodjelu tereta oporezivanja među različitim društvenim slojevima (Mintz i Weichenrieder, 2009.). Međunarodna porezna konkurentnost složeno je područje gospodarske politike koje zahtijeva pažljivo balansiranje između privlačenja stranih ulaganja, očuvanja domaćih resursa i pravedne raspodjele poreznog tereta. Učinkoviti porezni sustavi trebaju biti fleksibilni, transparentni i prilagodljivi kako bi odgovorili na dinamične promjene u globalnom gospodarskom okruženju i osigurali održivi gospodarski razvoj.

2. POREZNE REFORME I UČINKOVITOST GOSPODARSKOG RASTA

Porezni sustav ima značajan utjecaj na ekonomsku aktivnost, te se njegova reforma često smatra ključnim alatom u ostvarivanju dugoročnog i održivog razvoja ekonomije. U ovom poglavlju analizirat će se kako određeni porezni instrumenti mogu poticati poduzetništvo, ulaganja i inovacije, te kako promjene u poreznoj politici mogu doprinijeti ili ograničiti gospodarski rast.

2.1. Definicija i ciljevi poreznih reformi

Porezne reforme predstavljaju ključan instrument ekonomske politike koji se koristi s ciljem promjene postojećih poreznih sustava kako bi se postigli određeni ciljevi. Ove reforme mogu uključivati širok spektar mjera, uključujući promjene u poreznim stopama, oslobađanje od određenih poreza, pojednostavljenje administracije poreza, te promjene u sustavu oporezivanja dohotka, imovine ili potrošnje (Vukšić, 2018.). Definicija poreznih reformi ne može se jednoznačno odrediti jer ovisi o kontekstu ekonomske politike i specifičnim ciljevima koje država želi postići. Međutim, u osnovi, porezne reforme usmjerene su na poboljšanje ekonomske učinkovitosti, pravednosti, transparentnosti i održivosti poreznih sustava (Caruana-Galizia i Ellman, 2009.).

Jedan od glavnih ciljeva poreznih reformi je poboljšanje gospodarskog rasta i razvoja. Porezni sustav može imati značajan utjecaj na ekonomsku aktivnost kroz svoj utjecaj na potrošnju, investicije, radnu snagu i inovacije. Stoga se porezne reforme često provode s ciljem poticanja poduzetništva, ulaganja i inovacija kako bi se potaknuo dugoročni ekonomski rast (Jurković, 2006.). Pravednost i socijalna uključenost su također važni ciljevi poreznih reformi. Kroz pravedan porezni sustav, država nastoji osigurati da teret oporezivanja bude ravnomjerno raspoređen među građanima i poduzećima, te da se smanji

socijalna nejednakost. Ovo može uključivati uvođenje progresivnih poreznih stopa kako bi se bogatiji oporezivali više, kao i oslobađanje od poreza za one s nižim prihodima (Caruana-Galizia i Ellman, 2009.).

Tablica 1. Načela i ciljevi poreznih reformi

Načela poreznih reformi	Ciljevi poreznih reformi
Pravednost	Poboljšanje gospodarskog rasta
Transparentnost	Smanjenje socijalne nejednakosti
Efikasnost	Poticanje poduzetništva i investicija
Jednostavnost	Ravnomjerna raspodjela tereta oporezivanja
Održivost	Povećanje administrativne jednostavnosti
Stabilnost	Osiguravanje dugoročne održivosti javnih financija

Izvor: prilagodba autorice prema Pogorelec, 2017. i Šimurina i Barbić, 2017.

Drugi cilj poreznih reformi može biti povećanje administrativne jednostavnosti i transparentnosti poreznog sustava. Kompleksni porezni sustavi mogu biti teret za poduzeća i građane, te mogu rezultirati visokim troškovima usklađivanja i administracije. Pojednostavljenje poreznih pravila i postupaka može olakšati poslovanje i potaknuti ekonomsku aktivnost. Održivost poreznih sustava također je važan cilj poreznih reformi. Države moraju osigurati dovoljne prihode kako bi financirale svoje javne usluge i infrastrukturu, ali istovremeno trebaju izbjegavati prekomjerno opterećenje porezima koje bi moglo negativno utjecati na gospodarski rast (Slemrod i Shlomo, 2013.). Stoga se porezne reforme često provode kako bi se optimizirali prihodi i rashodi te osigurala dugoročna održivost javnih financija.

Porezne reforme imaju za cilj postizanje različitih ekonomskih, socijalnih i fiskalnih ciljeva, uključujući poticanje gospodarskog rasta, pravednosti, administrativne jednostavnosti i održivosti poreznih sustava. Kroz promjene u poreznim politikama i sustavima, države nastoje ostvariti ravnotežu između ovih ciljeva kako bi podržale dugoročni ekonomski prosperitet i dobrobit svojih građana.

2.2. Učinci poreznih reformi na alokaciju resursa

Porezne reforme imaju značajan utjecaj na alokaciju resursa u gospodarstvu. Ove reforme, koje uključuju promjene u poreznim stopama, olakšicama, pravilima oporezivanja i strukturi poreza, mogu izazvati promjene u ponašanju potrošača, poduzeća i ulagača te u konačnici oblikovati način na koji se resursi raspoređuju unutar ekonomije (Bejaković et al., 2010.). Jedan od ključnih načina na koje porezne reforme utječu na alokaciju resursa je putem promjena potrošačkih navika. Na primjer, smanjenje poreznih stopa na određene proizvode ili usluge može potaknuti potrošače da više troše na te proizvode, što može rezultirati povećanom potražnjom i povećanjem proizvodnje tih dobara. S druge strane, povećanje poreznih stopa na luksuzne proizvode može smanjiti njihovu potražnju i potaknuti potrošače da preusmjere svoju potrošnju prema drugim vrstama dobara.

Ekonomska efikasnost kao porezna reforma ima značajan utjecaj na alokaciju resursa u gospodarstvu. Ova vrsta porezne reforme ima za cilj poboljšati efikasnost gospodarskog sustava, potičući optimalno korištenje resursa i povećavajući produktivnost (Pogorelec, 2017.). Jedan od ključnih aspekata ekonomske efikasnosti u poreznoj reformi je smanjenje poreznih distorzija. Porezne distorzije su promjene u ponašanju potrošača i poduzeća koje proizlaze iz poreznih propisa. Na primjer, visoke porezne stope na rad mogu smanjiti poticaje za rad, dok visoke porezne stope na kapitalne dobitke mogu smanjiti poticaje za ulaganja (Auerbach et al., 2012.). Smanjenjem poreznih distorzija, ekonomska efikasnost se poboljšava, što rezultira boljom alokacijom resursa.

Primjena progresivnog poreznog sustava, u kojem se viši dohoci oporezuju po višim stopama, također može imati utjecaj na alokaciju resursa. Visoke porezne stope na visoke dohotke mogu smanjiti poticaje za rad i poduzetništvo, dok istovremeno smanjenje poreznih stopa za niže dohotke može povećati potrošnju i poticati radnu snagu (Čičin – Šain, 2013.). Druga strategija za poboljšanje ekonomske efikasnosti kroz poreznu reformu je pojednostavljenje poreznog sustava. Kompleksni porezni sustavi mogu stvoriti administrativne troškove za poduzeća i pojedince te potaknuti porezno izbjegavanje. Pojednostavljenje poreznih pravila i postupaka može smanjiti ove troškove i poboljšati alokaciju resursa.

Porezne reforme koje uključuju porezne poticaje za određene sektore ili aktivnosti mogu imati značajan utjecaj na alokaciju resursa. Na primjer, porezne olakšice za istraživanje i razvoj ili za investicije u zelenu energiju mogu potaknuti inovacije i razvoj novih tehnologija (Pogorelec, 2017.).

Tržišna distorzija kao porezna reforma predstavlja strategiju kojom se pokušava smanjiti negativan utjecaj poreznih politika na tržišnu alokaciju resursa. Ova vrsta reforme usmjerena je na rješavanje problema poreznih distorzija koje mogu izazvati porezni propisi, kao što su visoke porezne stope ili složeni porezni sustavi, te time poboljšati efikasnost alokacije resursa u gospodarstvu (Auerbach et al., 2012.). Jedan od glavnih ciljeva tržišne distorzije kao porezne reforme je smanjenje poreznih distorzija na tržištu rada. Visoke porezne stope na rad mogu smanjiti poticaje za zapošljavanje i rad, što može rezultirati manjom produktivnošću i manje učinkovitom alokacijom radne snage. Porezne reforme koje smanjuju porezne stope na rad ili koje uklanjaju porezne prepreke za zapošljavanje mogu poboljšati tržišnu alokaciju radne snage i potaknuti ekonomski rast.

Tržišne distorzije kao porezna reforma mogu ciljati smanjenje poreznih distorzija na tržištu kapitala. Visoke porezne stope na kapitalne dobitke ili dividende mogu smanjiti poticaje za ulaganja i investicije, što može rezultirati manjom produktivnošću i manjom stopom rasta (Pogorelec, 2017.). Porezne reforme koje smanjuju porezne stope na kapitalne dobitke ili koje uklanjaju porezne prepreke za ulaganja mogu poboljšati tržišnu alokaciju kapitala i potaknuti investicijske aktivnosti. Tržišne distorzije kao porezna reforma mogu se odnositi i na smanjenje poreznih distorzija na tržištu potrošnje. Visoke porezne stope na određene proizvode ili usluge mogu smanjiti potražnju za tim proizvodima ili uslugama, što može rezultirati manjom produktivnošću i manjom stopom rasta u tim sektorima (Caruana-Galizia i Ellman, 2009.). Porezne reforme koje smanjuju porezne stope na određene proizvode ili usluge mogu poboljšati tržišnu alokaciju potrošnje i potaknuti ekonomsku aktivnost u tim sektorima.

Proizvodnja i ekonomska stabilnost kao porezna reforma predstavljaju strategiju kojom se pokušava unaprijediti alokacija resursa u gospodarstvu kroz stimuliranje proizvodnje i održavanje stabilnosti ekonomskog okruženja. Ove reforme usmjerene su na poticanje proizvodnje i smanjenje nestabilnosti u gospodarstvu putem promjena u poreznim politikama. Jedan od ključnih ciljeva proizvodnje i ekonomske stabilnosti kao porezne reforme je poticanje investicija u proizvodnju (Jurković, 2002.). Visoke porezne stope na

kapitalne dobitke ili oporezivanje ulaganja mogu smanjiti poticaje za poduzeća da ulažu u proizvodnju novih tehnologija, opreme ili istraživanje i razvoj. Porezne reforme koje smanjuju porezne terete na kapital ili koje uklanjaju porezne prepreke za investicije mogu poboljšati tržišnu alokaciju kapitala i potaknuti rast proizvodnje.

Porezne reforme koje potiču proizvodnju mogu ciljati i poticanje inovacija i tehnološkog napretka. Na primjer, porezne olakšice ili poticaji za istraživanje i razvoj mogu potaknuti inovacije u gospodarstvu i doprinijeti dugoročnom rastu i konkurentnosti (Bejaković et al., 2010.). Ove reforme mogu stimulirati poduzeća da ulažu u nove tehnologije i procese te tako poboljšati tržišnu alokaciju resursa prema najproduktivnijim sektorima. Što se tiče ekonomske stabilnosti, porezne reforme mogu igrati važnu ulogu u stabilizaciji gospodarstva i smanjenju cikličkih fluktuacija. Na primjer, porezne reforme koje pružaju porezne poticaje ili olakšice u vremenima ekonomske krize mogu pomoći u poticanju potrošnje i investicija te tako ublažiti negativne učinke recesije. Također, porezne politike koje pružaju stabilnost i predvidljivost mogu pomoći u smanjenju nesigurnosti i poboljšanju poslovnog okruženja, što može potaknuti investicije i rast proizvodnje.

Porezne reforme mogu utjecati na odluke poduzeća o investicijama i proizvodnji. Smanjenje poreznih stopa na kapitalne dobitke ili ulaganja može potaknuti poduzeća da povećaju svoje investicije u nove tehnologije, opremu ili istraživanje i razvoj (Vukšić, 2018.). Ovo može rezultirati povećanom produktivnošću i dugoročnim ekonomskim rastom. S druge strane, visoke porezne stope na dobit mogu smanjiti profitabilnost poduzeća i smanjiti njihovu motivaciju za ulaganje i proširenje poslovanja. Porezne reforme mogu utjecati na raspodjelu resursa između različitih sektora gospodarstva. Na primjer, smanjenje poreznih tereta na određene industrije ili sektore može potaknuti njihov razvoj i rast u odnosu na druge sektore. Ovo može rezultirati promjenom strukture gospodarstva i povećanjem konkurentnosti određenih industrija na domaćem i međunarodnom tržištu.

Porezne reforme mogu imati i regionalne učinke na alokaciju resursa. Na primjer, porezne olakšice ili poticaji usmjereni prema određenim regijama ili ruralnim područjima mogu potaknuti ekonomski razvoj tih područja i smanjiti regionalne disparitete (World Bank, 2019.). Porezne reforme su važan instrument u oblikovanju alokacije resursa u gospodarstvu. Njihov utjecaj može biti kompleksan i ovisi o mnogim čimbenicima, uključujući dizajn poreznih politika, gospodarske uvjete i socijalne prioritete društva. Stoga

je važno pažljivo razmatrati moguće učinke poreznih reformi kako bi se postigla efikasna i uravnotežena alokacija resursa u gospodarstvu.

2.3. Učinci poreznih reformi na javne financije

Porezne reforme igraju ključnu ulogu u oblikovanju javnih financija, s potencijalom da značajno utječu na prihode i rashode države te na dugoročnu održivost javnih financija. Utjecaj poreznih reformi na javne financije može biti složen i višestruk, ovisno o različitim čimbenicima, kao što su promjene u poreznim stopama, struktura poreza, porezne olakšice i administrativni postupci. Jedan od glavnih učinaka poreznih reformi na javne financije je promjena prihoda države. Uvođenje ili promjena poreznih stopa može rezultirati povećanjem ili smanjenjem prihoda od poreza na dohodak, poreza na dobit ili poreza na potrošnju (Bejaković et al., 2010.). Osim toga, promjene u strukturi poreza mogu dovesti do redistribucije poreznog tereta između različitih skupina građana ili poduzeća. Na primjer, uvođenje progresivnih poreznih stopa može rezultirati većim prihodima od poreza od bogatijih građana ili poduzeća.

Drugi važan učinak poreznih reformi na javne financije je njihov utjecaj na ekonomsku aktivnost i gospodarski rast. Promjene u poreznim politikama koje potiču poduzetništvo, ulaganja i inovacije mogu rezultirati povećanjem gospodarske aktivnosti i povećanjem prihoda od poreza na dugoročnoj razini (Pogorelec, 2017.). S druge strane, porezne reforme koje su nepovoljne za poduzetništvo ili koje stvaraju ekonomske distorzije mogu smanjiti prihode od poreza i otežati održavanje javnih financija. Porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na socijalnu pravednost i uključenost. Introdokcija ili promjena poreznih olakšica za socijalno ugrožene skupine ili povećanje progresivnosti poreznog sustava može doprinijeti smanjenju socijalne nejednakosti i poboljšanju socijalne kohezije u društvu (Jurković, 2006.). Međutim, neke porezne reforme, posebno one koje su pogodnije za bogate ili korporacije, mogu povećati socijalne razlike i izazvati društvene tenzije.

Održivost javnih financija je još jedan važan aspekt koji se može značajno promijeniti kroz porezne reforme. Reforme koje rezultiraju povećanjem prihoda od poreza ili smanjenjem rashoda mogu doprinijeti dugoročnoj održivosti proračuna, posebno u kontekstu starenja populacije i rastućih troškova socijalnih programa. S druge strane,

porezne reforme koje dovode do smanjenja prihoda ili povećanja rashoda mogu izazvati neravnotežu u proračunu i dugoročne fiskalne probleme.

Porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na javne prihode i javnu potrošnju, što može rezultirati promjenama u financijskom položaju države, strukturi poreznih prihoda te u alokaciji sredstava za javne programe i projekte. Porezne reforme mogu utjecati na strukturu poreznih prihoda države. Na primjer, smanjenje poreznih stopa ili uvođenje poreznih olakšica može rezultirati smanjenjem ukupnih poreznih prihoda ili promjenom udjela pojedinih poreznih izvora u ukupnim prihodima (npr. porezi na dohodak, porezi na potrošnju, porezi na imovinu) (Jelčić, 2003.). Promjene u poreznim stopama, olakšicama ili strukturi poreza mogu imati neposredan utjecaj na prihode koje država prikuplja od poreznih obveznika. Na primjer, smanjenje poreznih stopa može rezultirati smanjenjem poreznih prihoda, dok povećanje poreznih olakšica može smanjiti prihode od poreza na dohodak.

Porezne reforme koje ciljaju smanjenje poreznih tereta ili potiču ulaganja mogu potaknuti ekonomsku aktivnost i rast, što može rezultirati povećanjem prihoda od poreza na dohodak, poreza na potrošnju ili drugih poreza povezanih s gospodarskom aktivnošću (Šimurina i Barbić, 2017.). Porezne reforme mogu utjecati na alokaciju sredstava za javne programe i projekte. Na primjer, smanjenje poreznih prihoda može dovesti do smanjenja dostupnih sredstava za financiranje javnih usluga poput obrazovanja, zdravstva ili infrastrukture, dok povećanje poreznih prihoda može omogućiti povećanje javnih ulaganja. Porezne reforme mogu imati i dugoročne učinke na javne prihode i potrošnju. Na primjer, reforme koje potiču ekonomski rast i razvoj mogu dugoročno povećati porezne prihode, dok reforme koje rezultiraju strukturnim promjenama u poreznom sustavu mogu utjecati na dugoročnu strukturu javne potrošnje (Barro i Redlick, 2011.).

Porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na fiskalne pokazatelje poput deficita i javnog duga. Porezne reforme mogu rezultirati promjenama u prihodnoj strukturi i ukupnim poreznim prihodima. Smanjenje poreznih stopa ili uvođenje poreznih olakšica može smanjiti prihode od poreza, dok povećanje poreznih stopa ili ukidanje poreznih olakšica može povećati porezne prihode (Blinder i Solow, 1980.). Porezne reforme mogu također utjecati na rashode države putem promjena u alokaciji sredstava za javne programe i projekte. Na primjer, reforme koje rezultiraju smanjenjem poreznih prihoda mogu zahtijevati smanjenje rashoda na javne usluge ili povećanje zaduživanja kako bi se pokrili fiskalni manjkovi.

Porezne reforme koje potiču ekonomsku aktivnost i rast mogu indirektno smanjiti deficit i javni dug. Na primjer, reforme koje smanjuju porezne terete ili potiču ulaganja mogu rezultirati povećanim prihodima od poreza i smanjenjem potrebe za zaduživanjem radi financiranja rashoda (Giavazzi i Pagano, 1992.). Učinci poreznih reformi na deficit i javni dug mogu se manifestirati i dugoročno. Na primjer, reforme koje potiču ekonomski rast i razvoj mogu povećati prihode od poreza i smanjiti potrebu za zaduživanjem kako bi se financirali budžetski manjkovi u budućnosti. Porezne reforme koje uključuju velike porezne olakšice ili poticaje mogu rezultirati smanjenjem poreznih prihoda i povećanjem deficita, posebno ako se ti porezni poticaji ne uspiju pokriti povećanjem prihoda iz drugih izvora.

Učinci poreznih reformi na proračunsku transparentnost mogu biti značajni, a transparentnost je ključna za stvaranje povjerenja javnosti u upravljanje javnim financijama. Porezne reforme koje pojednostavljaju porezni sustav i uklanjaju nepotrebne porezne olakšice ili izuzeća mogu povećati transparentnost poreznih politika (Romer i Rimer, 2010.). Jasno definirane porezne stope i pravila omogućuju građanima da bolje razumiju kako se njihovi porezi prikupljaju i kako se koriste u proračunu. Porezne reforme mogu uključivati mjere za poboljšanje dostupnosti informacija o poreznim politikama i proračunskim troškovima. To može uključivati objavljivanje detaljnih izvješća o prihodima i rashodima, poreznim olakšicama i izuzećima te transparentnost u procesu donošenja odluka o poreznoj politici.

Transparentni porezni sustav potiče sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka o javnim financijama. Porezne reforme koje omogućuju građanima da bolje razumiju porezne politike i njihove učinke mogu potaknuti veći angažman i aktivizam u pitanjima proračuna i poreza (Hines, 1999.). Transparentni porezni sustav može smanjiti mogućnost korupcije i zlouporabe javnih sredstava. Poboljšana transparentnost u poreznom prikupljanju i trošenju proračunskih sredstava može otežati nezakonite aktivnosti i osigurati odgovorno upravljanje javnim financijama. Porezne reforme mogu biti prilika za jačanje institucionalnih kapaciteta za upravljanje proračunskim procesima i praćenje javnih financija. To može uključivati obuku osoblja, uspostavu boljih sustava nadzora i revizije te poboljšanje komunikacije s javnošću o proračunskim pitanjima.

Stabilnost poreznog sustava je ključna za održavanje povjerenja građana i investitora u ekonomiju. Porezne reforme koje su nepredvidive ili koje rezultiraju čestim promjenama u poreznim politikama mogu stvoriti nesigurnost i otežati planiranje poslovanja i investicija.

Stoga je važno da porezne reforme budu temeljite, transparentne i dobro osmišljene kako bi osigurale stabilnost poreznog okvira i povjerenje u financijski sustav.

2.4. Učinci poreznih reformi na socijalnu pravdu

Porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na socijalnu pravdu jer porezni sustav može biti ključni alat za redistribuciju bogatstva i smanjenje socijalnih nejednakosti u društvu. Različiti elementi poreznog sustava, poput poreznih stopa, olakšica i progresivnosti, mogu utjecati na to kako teret oporezivanja raspodijeljen među različitim slojevima društva. Jedan od načina na koji porezne reforme mogu poboljšati socijalnu pravdu je kroz progresivni porezni sustav. Progresivni porezni sustav znači da se više oporezuju oni s većim prihodima, dok se oni s nižim prihodima oporezuju manje (Jurković, 2006.). Ova progresivna priroda poreza može rezultirati većom socijalnom pravdom jer osigurava da oni koji imaju veću sposobnost plaćanja daju veći udio svojih prihoda u poreze, dok se oni s nižim prihodima manje opterećuju porezima.

Pored progresivnosti poreznih stopa, porezne reforme mogu uključivati i uvođenje ili povećanje poreznih olakšica za socijalno ugrožene skupine. To može uključivati oslobađanje od poreza za niže prihode, porezne kredite za djecu, starije ili osobe s invaliditetom, te razne socijalne doprinose koji smanjuju ukupni porezni teret za najranjivije skupine društva (Mendoza et al., 1994.). Porezne reforme mogu se usmjeriti na smanjenje socijalnih nejednakosti kroz redistribuciju prihoda i bogatstva. To može uključivati povećanje poreza na bogatstvo, nasljedstvo ili kapitalne dobitke, te redistribuciju tih prihoda kroz socijalne programe ili povećanje javnih ulaganja u obrazovanje, zdravstvo ili socijalnu zaštitu.

Učinci poreznih reformi na dohodovnu nejednakost i redistribuciju dohotka mogu biti značajni jer porezni sustav ima ključnu ulogu u reguliranju raspodjele dohotka unutar društva. Povećanje progresivnosti poreznog sustava, tj. povećanje poreznih stopa s povećanjem dohotka, može doprinijeti smanjenju dohodovne nejednakosti (Jelčić, 2003.). Visoke porezne stope na visoke dohotke mogu rezultirati većom redistribucijom dohotka od bogatijih prema siromašnijim slojevima društva. Porezne reforme koje uključuju povećanje poreznih olakšica ili izuzeća za niže dohotke mogu smanjiti porezni teret za socijalno ranjive skupine i time doprinijeti smanjenju dohodovne nejednakosti. Porezne reforme koje

uključuju povećanje poreznih stopa na kapitalne dobitke ili nasljedstva mogu smanjiti koncentraciju bogatstva i doprinijeti većoj redistribuciji bogatstva u društvu.

Porezne reforme mogu ciljati srednji sloj društva kroz smanjenje poreznih stopa ili uvođenje poreznih olakšica kako bi se povećala raspoloživa sredstva za ovu populaciju. To može pomoći u smanjenju nejednakosti između srednjeg sloja i više i niže dohotovne skupine (Eichengreen et al., 1998.) Određene porezne politike, poput poreznih olakšica za rad ili poticaji za zapošljavanje, mogu imati posredan utjecaj na dohodovnu nejednakost putem poticanja radne aktivnosti i povećanja dostupnih prihoda za radnu snagu. Porezne reforme također mogu imati suprotne učinke na socijalnu pravdu, posebno ako se ne provode pažljivo. Na primjer, reforme koje smanjuju porezne stope za bogate ili korporacije, ili koje ukidaju porezne olakšice za niže prihode, mogu rezultirati povećanjem socijalnih nejednakosti i smanjenjem socijalne pravde (Poterba, 1995.).

Učinci poreznih reformi na siromaštvo i socijalnu inkluziju mogu biti ključni jer porezni sustav može biti snažan instrument u borbi protiv siromaštva i promicanju socijalne pravednosti. Povećanje poreznih olakšica ili uvođenje poreznih kredita za niže dohotke može smanjiti porezni teret za siromašnije slojeve društva. To može pomoći u povećanju raspoloživih prihoda za obitelji u riziku od siromaštva i osigurati im veću financijsku stabilnost. Porezni sustav koji je progresivan, tj. koji ima veće porezne stope za visoke dohotke, može doprinijeti smanjenju siromaštva i povećanju socijalne inkluzije (Barro i Redlick, 2011.). Ovakav sustav može omogućiti veću redistribuciju dohotka od bogatijih prema siromašnijima, smanjujući tako razlike u raspoloživim prihodima.

Porezne reforme mogu uključivati povećanje poreznih prihoda kako bi se financirali socijalni programi i usluge za najugroženije skupine društva. To može uključivati povećanje poreznih stopa na visoke dohotke ili uvođenje posebnih poreza kako bi se osigurala sredstva za socijalne programe. Porezne reforme koje uključuju porezne poticaje za zapošljavanje ili za stvaranje radnih mjesta za ranjive skupine, poput dugotrajno nezaposlenih ili osoba s invaliditetom, mogu doprinijeti socijalnoj inkluziji i smanjenju siromaštva kroz povećanje pristupa zaposlenju (Romer i Rimer, 2010.). Porezne reforme koje potiču poduzetništvo i ekonomsku aktivnost mogu doprinijeti smanjenju siromaštva kroz stvaranje novih radnih mjesta i povećanje pristupa poslovnim mogućnostima za ranjive skupine društva.

Porezne reforme imaju potencijal da oblikuju dohodovnu nejednakost i redistribuciju dohotka u društvu (Blinder i Solow, 1980.). Međutim, učinci ovih reformi ovise o mnogim

čimbenicima, uključujući dizajn poreznih politika, gospodarske uvjete, socijalne prioritete i političke okolnosti. Stoga je važno pažljivo planirati i analizirati porezne reforme kako bi se postigla željena razina redistribucije dohotka i smanjenja dohodovne nejednakosti u društvu.

Učinci poreznih reformi na socijalnu pravdu ovise o dizajnu poreznih politika i njihovom utjecaju na raspodjelu bogatstva i prihoda u društvu. Pažljivo planirane i provedene porezne reforme mogu pridonijeti smanjenju socijalnih nejednakosti i poboljšanju socijalne pravde, dok nepovoljne reforme mogu pogoršati socijalne razlike i izazvati negativne društvene posljedice. Stoga je važno da se porezne reforme provode uzimajući u obzir socijalne implikacije i s ciljem promicanja pravednijeg i inkluzivnijeg društva.

3. MEĐUNARODNI ASPEKTI POREZNIH REFORMI

Porezni sustavi sve više postaju globalno povezani, s obzirom na intenzivnu trgovinu, mobilnost kapitala i transnacionalno poslovanje. U tom kontekstu, porezne reforme ne samo da oblikuju unutarnje ekonomske uvjete jedne zemlje, već i imaju šire posljedice na međunarodnoj razini. Međunarodni aspekti poreznih reformi obuhvaćaju različite dimenzije, uključujući porezne politike prema multinacionalnim korporacijama, međunarodno oporezivanje dobiti, sprječavanje poreznih utaja i izbjegavanja te promicanje fer i pravednog poreznog sustava na globalnoj razini. S obzirom na kompleksnost globalnog gospodarstva, razumijevanje međunarodnih aspekata poreznih reformi postaje sve važnije za sve države.

Jedan od ključnih elemenata međunarodnih aspekata poreznih reformi je porezno natjecanje. Zemlje često pokušavaju privući strane investitore i korporacije s konkurentnijim poreznim politikama, što može rezultirati trkačkim premda dnu u kojoj se snižavaju porezne stope ili uvode porezne olakšice kako bi se stvorila povoljnija poslovna okolina. Međutim, ovo može imati negativne posljedice za javne financije i fer konkurenciju, te stoga zahtijeva koordinirani pristup na međunarodnoj razini. Druga važna tema u međunarodnim aspektima poreznih reformi je borba protiv poreznih utaja i izbjegavanja. U svijetu sve veće globalizacije, multinacionalne korporacije često iskorištavaju različite porezne sustave kako bi smanjile svoj porezni teret ili preusmjerile prihode u zemlje s nižim poreznim stopama. Stoga su međunarodni naponi za jačanje transparentnosti, razmjenu informacija i suzbijanje poreznih utaja postali ključni za održavanje integriteta poreznih sustava diljem svijeta.

3.1. Globalizacija i porezne reforme

Globalizacija i porezne reforme su neraskidivo povezane zbog sve veće integracije svjetskog gospodarstva i mobilnosti kapitala, radne snage i resursa. U međunarodnom kontekstu, porezni sustavi se suočavaju s izazovima prilagodbe kako bi odgovorili na dinamične promjene koje donosi globalizacija, kao i kako bi iskoristili nove prilike koje ona pruža. Jedan od glavnih utjecaja globalizacije na porezne sustave je povećana porezna konkurencija među zemljama (Atkinson i Stiglitz, 2015.).

Globalizacija se često navodi kao jedan od vodećih uzroka povećanja dohodovnih nejednakosti, ali postavlja se pitanje kako točno dolazi do takvih promjena. Neka istraživanja, poput onog provedenog od strane Jaumottea i suradnika (2008), sugeriraju da povećanje uvoza iz zemalja u razvoju može utjecati na smanjenje dohodovnih nejednakosti u visokorazvijenim zemljama. S druge strane, druga istraživanja, poput onog koje su proveli Milanovic i Squire (2005.), pokazala su da veća trgovinska integracija može uzrokovati povećanje dohodovnih nejednakosti, kako u zemljama s visokim, tako i u zemljama s niskim nadnicama. Nova financijska kriza dodatno je pogoršala nejednakosti na različite načine, uključujući visoku nezaposlenost, gubitak domova i zaustavljanje rasta plaća (Stiglitz, 2012.). Pitanje smanjenja ili povećanja poreznog opterećenja postalo je prvorazredno političko pitanje koje je usko povezano s ulogom izvršne vlasti i različitim pogledima na nejednakosti. Tijekom financijske krize, uloga fiskalne politike bila je predmet rasprave među mnogim autorima. Primjerice, Feldstein (2009) smatra da dobro vođena porezna politika može potaknuti izlazak iz recesije, stav s kojim se slaže i Auerbach (2012), koji naglašava posebnu važnost fiskalne politike u razdoblju recesije. U tom kontekstu, važno je istaknuti da porezne promjene mogu nastupiti iz različitih razloga, neki od njih su zakonske prirode, dok drugi nastupaju automatski. Nadalje, vrlo je teško izolirati faktore koji utječu na porezne promjene od ostalih događaja i razvoja u ekonomiji.

S obzirom na mobilnost kapitala i poslovanja, zemlje se trude privući investitore i korporacije s konkurentnim poreznim politikama, što često rezultira snižavanjem poreznih stopa ili uvođenjem poreznih olakšica kako bi se stvorila povoljnija poslovna okolina. Ovo porezno natjecanje može imati pozitivne učinke na ekonomski rast i privlačenje stranih investicija (Schön i Wiegard, 2018.), ali isto tako može dovesti do smanjenja prihoda od poreza i proračunskih deficita ako se ne provodi oprezno.

Porezni obveznici su ključni sudionici u poreznom sustavu, te je važno da im se osigura transparentnost, pravednost i učinkovitost poreznih politika na svim razinama. Svjetski kontekst poreznih reformi obuhvaća međunarodne sporazume, standarde i inicijative koje utječu na porezne obveznike širom svijeta (Atkinson i Stiglitz, 2015.). Na primjer, globalne inicijative poput Akcijskog plana OECD-a za sprječavanje erozije porezne osnove i prebacivanje dobiti (BEPS) imaju za cilj suzbijanje poreznih praksi koje omogućuju multinacionalnim korporacijama izbjegavanje poreza (OECD, 2013.). Provedba ovakvih

inicijativa može rezultirati promjenama u poreznim politikama na nacionalnoj razini koje mogu utjecati na porezne obveznike, posebno korporacije.

Europska unija (EU) igra ključnu ulogu u oblikovanju poreznih politika u Europi. Porezni obveznici unutar EU suočavaju se s različitim poreznim sustavima i pravilima u različitim zemljama članicama. Provedba poreznih reformi na razini EU može rezultirati harmonizacijom poreznih propisa i olakšicama za prekogranično poslovanje, ali isto tako može dovesti do novih poreznih obveza ili ograničenja za porezne obveznike (Eden i Smith, 2013.). Kada se radi o stajalištu poreznih obveznika, ključno je osigurati da su njihovi interesi zastupljeni i uzeti u obzir tijekom procesa donošenja odluka o poreznim reformama na međunarodnoj razini. To uključuje otvoren dijalog, sudjelovanje u konzultacijama i pružanje povratnih informacija kako bi se osiguralo da porezne politike odražavaju stvarne potrebe i interese poreznih obveznika.

Porezni obveznici također imaju važnu ulogu u provođenju poreznih reformi na međunarodnoj razini, posebno kroz poštivanje poreznih propisa i suradnju s poreznim tijelima. Poštivanje poreznih obveza pomaže u održavanju integriteta poreznog sustava i osigurava stabilne prihode za financiranje javnih usluga i infrastrukture (Schön i Wiegard, 2018.). Provedba poreznih reformi na međunarodnoj razini ima značajan utjecaj na porezne obveznike diljem svijeta. Važno je osigurati da se njihovi interesi uzmu u obzir tijekom procesa donošenja odluka i da im se osigura transparentnost, pravednost i učinkovitost poreznih politika. Suradnja između poreznih obveznika, poreznih tijela i međunarodnih organizacija ključna je za postizanje ovih ciljeva i podržavanje održivog ekonomskog razvoja.

Globalizacija je dovela do povećanog izazova u borbi protiv poreznih utaja i izbjegavanja. Multinacionalne korporacije često iskorištavaju različite porezne propise i rupe u zakonodavstvu kako bi smanjile svoj porezni teret ili preusmjerile prihode u zemlje s nižim poreznim stopama (Atkinson i Stiglitz, 2015.). Ovo stvara pritisak na nacionalne porezne sustave da budu učinkovitiji i transparentniji, te zahtijeva međunarodnu suradnju kako bi se osigurala poštena raspodjela poreznih prihoda. U isto vrijeme, globalizacija je donijela nove izazove u vezi s transfernim cijenama i dvostrukim oporezivanjem. Multinacionalne korporacije često koriste složene mehanizme transfernih cijena kako bi premjestile dobit između svojih različitih podružnica i minimizirale porezne obveze. Ovo može rezultirati nepravednim poreznim pritiscima na države domaćine ili izbjegavanjem

poreza u zemljama podrijetla. Stoga su potrebne međunarodne inicijative kako bi se uspostavila pravedna pravila i spriječilo dvostruko oporezivanje.

S druge strane, globalizacija također pruža prilike za poboljšanje poreznih sustava i promicanje međunarodne suradnje. Kroz razmjenu informacija, usklađivanje poreznih politika i jačanje mehanizama nadzora, zemlje mogu bolje suzbiti porezne utaje i izbjegavanje te osigurati pravedniju raspodjelu poreznih prihoda (Auerbach i Hines, 2010.). Osim toga, globalizacija omogućava razmjenu najboljih praksi i iskustava među zemljama, što može doprinijeti poboljšanju učinkovitosti i transparentnosti poreznih sustava.

Globalizacija ima dubok i složen utjecaj na porezne reforme u međunarodnom kontekstu. Dok donosi nove izazove i rizike, globalizacija isto tako otvara vrata za inovativne pristupe i međunarodnu suradnju u rješavanju tih problema. Kroz pažljivo planiranje i koordinaciju, zemlje mogu iskoristiti prednosti globalizacije kako bi poboljšale svoje porezne sustave i podržale održivi ekonomski razvoj u svjetskom gospodarstvu.

3.2. Utjecaj porezne reforme na međunarodnu trgovinu

Porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na međunarodnu trgovinu jer porezni sustav može utjecati na konkurentnost gospodarstva, cijene proizvoda i usluga, te pružiti poticaje ili prepreke za uvoz i izvoz. Promjene poreznih stopa na robu i usluge mogu utjecati na njihove cijene i konkurentnost na međunarodnom tržištu. Povećanje poreznih stopa može rezultirati povećanjem cijena domaćih proizvoda, što može smanjiti njihovu konkurentnost na međunarodnom tržištu u odnosu na uvozne proizvode (Doernberg, 2017.). Porezne reforme koje uključuju smanjenje ili uklanjanje tarifa i carina mogu olakšati izvoz robe i usluga te potaknuti međunarodnu trgovinu. Smanjenje trgovinskih prepreka može povećati pristup stranim tržištima i potaknuti rast izvoza.

Izmjena poreznih reformi može imati značajan utjecaj na izvozne potencijale zemlje, kako na kratkoročnoj tako i na dugoročnoj razini. Porezne politike mogu direktno ili indirektno utjecati na konkurentnost gospodarstva, troškove proizvodnje, cijene proizvoda, te na konačno na izvozne cijene i tržišnu poziciju (Edwards i Mitchell, 2015.). Promjene u poreznim stopama ili strukturi poreza mogu direktno utjecati na troškove proizvodnje i

poslovanja. Na primjer, smanjenje poreznih stopa na dobit ili porezne olakšice za izvozna poduzeća može rezultirati smanjenjem ukupnih troškova proizvodnje, što može povećati konkurentnost izvoznih proizvoda na međunarodnom tržištu. S druge strane, povećanje poreznih stopa može povećati troškove proizvodnje i smanjiti konkurentnost izvoznih proizvoda.

Porezne reforme mogu utjecati i na cijene proizvoda na međunarodnom tržištu. Na primjer, promjene u poreznim stopama koje rezultiraju povećanjem cijene proizvoda mogu smanjiti izvozne potencijale zemlje jer će proizvodi biti manje konkurentni na međunarodnom tržištu (Doernberg, 2017.). S druge strane, smanjenje poreznih stopa ili poreznih olakšica može rezultirati sniženjem cijene proizvoda i povećanjem konkurentnosti na međunarodnom tržištu. Porezne reforme mogu utjecati na opću poslovnu klimu i investicijsko okruženje u zemlji, što može imati posredan utjecaj na izvozne potencijale. Na primjer, porezne reforme koje potiču poduzetništvo, inovacije i ulaganja mogu rezultirati povećanom produktivnošću i konkurentnosti gospodarstva, što može dugoročno povećati izvozne potencijale zemlje.

Važno je napomenuti da utjecaj poreznih reformi na izvozne potencijale zemlje može biti složen i da će ovisiti o mnogim drugim faktorima, poput stanja gospodarstva, trgovinskih sporazuma, valutnih tečajeva, tehnoloških inovacija i drugih politika koje utječu na poslovno okruženje. Porezne reforme imaju značajan utjecaj na izvozne potencijale zemlje jer utječu na troškove proizvodnje, cijene proizvoda i poslovnu klimu (Schön i Wiegard, 2018.). Stoga je važno pažljivo razmotriti utjecaj poreznih reformi na konkurentnost gospodarstva i izvozne potencijale pri donošenju odluka o promjenama poreznih politika.

Promjene poreznih stopa na kapitalne dobitke ili dohodak od stranih investicija mogu utjecati na privlačnost zemlje za strane ulagače. Niže porezne stope mogu potaknuti strane investicije i poboljšati konkurentnost zemlje na međunarodnom tržištu (Dietsch, 2014.). Visoki porezi na radnu snagu mogu povećati troškove proizvodnje i smanjiti konkurentnost domaćih tvrtki na međunarodnom tržištu. Porezne reforme koje smanjuju porezne stope na rad mogu poboljšati konkurentnost gospodarstva i potaknuti rast izvoza. Porezne reforme koje uključuju porezne olakšice ili poticaje za izvoznike mogu povećati konkurentnost domaćih tvrtki na međunarodnom tržištu (Palan i Murphy, 2016.). Ovakve mjere mogu pomoći izvoznicima da smanje svoje troškove proizvodnje ili poboljšaju kvalitetu svojih proizvoda kako bi bili konkurentniji na stranim tržištima.

Porezne reforme mogu imati širok spektar učinaka na međunarodnu trgovinu, ovisno o njihovom dizajnu i implementaciji. Promjene u poreznim politikama mogu imati značajan utjecaj na konkurentnost gospodarstva, cijene proizvoda i usluga te na konačni volumen međunarodne trgovine. Stoga je važno pažljivo analizirati moguće učinke poreznih reformi na međunarodnu trgovinu kako bi se osiguralo da podržavaju ciljeve gospodarskog rasta i razvoja.

3.3. Porezne reforme u kontekstu EU integracija

Porezne reforme u kontekstu europskih integracija igraju ključnu ulogu u usklađivanju poreznih politika među zemljama članicama Europske unije (EU). Cilj je stvaranje zajedničkog poreznog okvira koji olakšava trgovinu, investicije i mobilnost radne snage unutar EU, ali istovremeno osigurava fer konkurenciju i pravednu raspodjelu poreznog tereta među državama članicama. Jedan od glavnih aspekata poreznih reformi u kontekstu EU integracija je harmonizacija poreznih propisa (Murphy, 2011.). Budući da svaka zemlja članica ima vlastiti porezni sustav, postoji potreba za usklađivanjem poreznih politika kako bi se izbjegle porezne prepreke za prekogranično poslovanje i slobodno kretanje kapitala i radne snage. Harmonizacija poreznih propisa može uključivati usklađivanje poreznih stopa, poreznih osnovica, pravila o oporezivanju dobiti, PDV-a i drugih poreznih oblika.

Porezne reforme u EU integracijama često se usredotočuju na borbu protiv poreznih prijevара, izbjegavanja i utaja. S obzirom na otvorenost tržišta unutar EU, postoji veći rizik od poreznih nepravilnosti i neusklađenosti između zemalja članica (Arnold i McIntyre, 2016.). Stoga su potrebne zajedničke inicijative za jačanje suradnje između poreznih tijela, razmjenu informacija i uspostavu učinkovitih mehanizama nadzora radi sprječavanja poreznih prijevара i osiguranja poštivanja poreznih propisa.

Ulazak zemlje u Europsku uniju (EU) može značajno utjecati na djelovanje poreznih reformi i poreznog sustava te zemlje. Ulazak u EU može zahtijevati usklađivanje poreznih propisa i politika zemlje s propisima EU. To može uključivati usvajanje ili prilagodbu nacionalnih poreznih propisa kako bi se osigurala usklađenost s direktivama EU u

područjima poput poreza na dodanu vrijednost (PDV), poreza na dohodak, poreza na kapitalne dobitke i sl. Ulazak u EU može dovesti do uklanjanja carinskih barijera i drugih poreznih prepreka za trgovinu unutar EU-a. To može olakšati izvoz i uvoz robe i usluga između zemlje i drugih članica EU-a te potaknuti gospodarski rast i razvoj.

Članstvo u EU može omogućiti zemlji pristup jedinstvenom europskom tržištu i povećati prilike za investicije iz drugih članica EU-a. Porezne reforme koje podržavaju otvoreno tržište i privlače strane investicije mogu doprinijeti ekonomskom rastu i razvoju (Murphy, 2011.). Pristup EU-u može potaknuti povećanje transparentnosti i odgovornosti u poreznom sustavu zemlje. Zemlja može biti podvrgnuta nadzoru i reviziji od strane EU institucija te je stoga prisiljena na veću transparentnost u upravljanju javnim financijama i poreznim politikama. Ulazak u EU može pružiti poticaje za provođenje strukturnih reformi poreznog sustava kako bi se osigurala konkurentnost i održivost gospodarstva u okviru jedinstvenog europskog tržišta. To može uključivati smanjenje poreznih opterećenja, pojednostavljenje administrativnih postupaka i jačanje pravne sigurnosti (Miller, 2012.).

Djelovanje poreznih reformi nakon ulaska zemlje u EU može biti usmjereno prema postizanju veće konkurentnosti, privlačenju investicija, promicanju gospodarskog rasta i prilagodbi nacionalnog poreznog sustava europskim standardima. Međutim, ostvarenje tih ciljeva ovisi o uspješnoj implementaciji reformi i njihovom prilagođavanju specifičnim potrebama i uvjetima zemlje.

Porezne reforme u kontekstu EU integracija često se fokusiraju na stvaranje povoljnog okruženja za poduzetništvo i investicije. To može uključivati smanjenje administrativnih opterećenja, pojednostavljenje poreznih postupaka, uvođenje poreznih olakšica za istraživanje i razvoj te poticanje inovacija i tehnološkog napretka. Cilj je potaknuti gospodarski rast, stvaranje radnih mjesta i povećanje konkurentnosti europskog gospodarstva na globalnoj razini. Važno je napomenuti da porezne reforme u kontekstu EU integracija često nailaze na izazove i otpor zbog različitih ekonomskih, političkih i kulturnih specifičnosti među zemljama članicama. Stoga je potrebna pažljiva analiza, dijalog i pregovori kako bi se postigao konsenzus i osiguralo provođenje učinkovitih poreznih politika koje podržavaju ciljeve europskih integracija.

Porezne reforme igraju ključnu ulogu u procesu europskih integracija, olakšavajući trgovinu, investicije i mobilnost radne snage unutar EU. Harmonizacija poreznih propisa,

borba protiv poreznih prijevvara i stvaranje povoljnog okruženja za poduzetništvo su ključni elementi u postizanju ovih ciljeva i podržavanju održivog ekonomskog razvoja u Europi.

3.4. Uloga međunarodnih poreznih institucija na porezne reforme

Međunarodne porezne institucije imaju značajnu ulogu u oblikovanju i provedbi poreznih reformi na globalnoj razini. Te institucije služe kao platforme za suradnju između zemalja kako bi se riješili porezni problemi i promovirale najbolje prakse u poreznom području. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) ima ključnu ulogu u promicanju međunarodne suradnje u poreznom području. Kroz svoj Odbor za porezne poslove, OECD razvija smjernice, preporuke i standarde za poreznu politiku, uključujući Akcijski plan za sprječavanje erodiranja porezne osnove i prebacivanje dobiti (BEPS) (OECD, 2013.). Ovi dokumenti pružaju smjernice zemljama za suzbijanje poreznih prijevvara, izbjegavanja i planiranja. Međunarodni monetarni fond (MMF) pruža tehničku pomoć zemljama u razvoju za izgradnju njihovih poreznih kapaciteta i jačanje njihovih poreznih sustava (MMF, 2023.). Također pruža procjene i preporuke o poreznim politikama zemalja kroz redovite pregled sustava oporezivanja.

Porezna administracija i borba protiv utaje (TADAT) je globalna inicijativa koja pruža alate i smjernice za procjenu učinkovitosti poreznih administracija u zemljama širom svijeta (Europska komisija, 2020.). Njihove procjene pomažu u identifikaciji slabosti u poreznom sustavu i pružaju preporuke za poboljšanje.

Slika 4. Glavni ciljevi TADAT – a

Izvor: obrada autorice prema Khwaja, M. (2020): Performance Assessment Report, dostupno na https://www.tadat.org/assets/files/Tajikistan_Final_PAR.pdf, pristupljeno 03.04.2024.

Svjetska trgovinska organizacija (WTO) se bavi pitanjima trgovine i poreza koji utječu na međunarodnu trgovinu. Sudjeluje u pregovorima o trgovinskim sporazumima i pravilima koja se odnose na porezne politike kako bi osigurala fer i slobodnu trgovinu među zemljama.

Europska unija (EU) također igra značajnu ulogu u oblikovanju poreznih politika svojih članica. Kroz svoje direktive i regulative, EU usklađuje porezne propise među zemljama članicama i promiče suradnju u borbi protiv poreznih prijevara i izbjegavanja (Europska komisija, 2020.). Uloga ovih međunarodnih poreznih institucija je promicanje suradnje između zemalja, razmjena informacija i razvoj mehanizama za suzbijanje poreznih prijevara i izbjegavanja. Njihovi napori igraju ključnu ulogu u oblikovanju globalnog poreznog okvira koji podržava fer i učinkovit sustav oporezivanja, promovira održivi ekonomski razvoj i osigurava poštenu raspodjelu poreznog tereta među zemljama diljem svijeta.

4. POREZNE REFORME U REPUBLICI HRVATSKOJ

Porezni sustav jedno je od ključnih sredstava kojima država upravlja financijama, potiče gospodarski rast, osigurava socijalnu pravdu i ostvaruje svoje ciljeve. Republika Hrvatska, kao mlada demokratska država, prošla je kroz niz promjena u poreznoj politici od svog osnutka. Porezni sustav evoluirao je kako bi se prilagodio dinamičnim ekonomskim i društvenim uvjetima, ali i kako bi se potaknula konkurentnost i održiv rast gospodarstva. U sklopu europskih integracija, Hrvatska je također usklađivala svoj porezni sustav s europskim standardima i propisima. Uvođenje PDV-a, harmonizacija poreznih stopa te usklađivanje s pravilima o slobodnom kretanju kapitala i usluga samo su neki od koraka koji su oblikovali hrvatski porezni sustav.

Međutim, unatoč postignućima, hrvatski porezni sustav suočava se s brojnim izazovima. Visoka porezna opterećenja, kompleksnost sustava, nedostatak učinkovitosti u naplati poreza te problem neujednačenosti i nepravednosti u oporezivanju samo su neki od problema koji zahtijevaju pažljivu analizu i reforme. Ciljevi poreznih reformi u Republici Hrvatskoj moraju biti usmjereni na poboljšanje konkurentnosti, poticanje poduzetništva, smanjenje administrativnih troškova, povećanje učinkovitosti u naplati poreza te osiguranje pravednosti i ravnoteže u oporezivanju. Osim toga, reforme trebaju podržavati dugoročni ekonomski razvoj, socijalnu koheziju te održivi i inkluzivni rast. U tom kontekstu, ovo poglavlje detaljno će analizirati dosadašnje porezne politike i reforme provedene u Republici Hrvatskoj, identificirati izazove i prilike te predložiti smjernice i mjere za daljnje unaprjeđenje poreznog sustava u cilju ostvarivanja stabilnog, pravednog i poticajnog okvira za poslovanje i život građana.

4.1. Povijest poreznih reformi u Hrvatskoj

Porezni sustav koji je uveden 1994. godine u Hrvatskoj (NN 109/1993) predstavljao je jedinstveni porezni sustav temeljen na teorijskom konceptu oporezivanja potrošnje. Osim poreza na dodanu vrijednost (PDV) i trošarina, njegove ključne komponente bile su izravni

porezi koncipirani kao porezi na potrošnju, a ne na dohodak. Ideja oporezivanja potrošnje umjesto dohotka, u slučaju izravnih poreza, provodila se kroz oporezivanje osobnog dohotka usklađenog s kamatama i poslovnog profita usklađenog s kamatama (Schmidt, Wissel i Stöckler, 1996.). Kao i u mnogim drugim područjima života, neuobičajena rješenja nisu uvijek dočekana s oduševljenjem u javnosti te često izazivaju predrasude i neprijateljstvo. Tako je bilo i s hrvatskim poreznim sustavom. Iako je porezni sustav uveden 1994. godine, prema uobičajenim standardima bio priznat kao kvalitetan, često je bio meta kritika zbog raznih nedostataka (Švaljek, 2005.). Nažalost, malo ozbiljnih analiza o makroekonomskim učincima poreznog sustava iz 1994. godine provedeno je, a većina argumenata za i protiv takvog poreznog sustava uglavnom se temeljila na osobnim dojmovima i uvjerenjima, a ne na čvrstim dokazima.

Hrvatski porezni sustav bio je prvi koji je izbjegao "dvostruko oporezivanje štednje" uvođenjem poreza na dohodak bez oporezivanja dohotka od kapitala, poznatog kao "kamatno usklađeno" porez na dohodak ili jednostavno "porez na plaću", te ACE poreza ("kamatno prilagođen" porez na dobit). Ovaj model bio je pod dominantnim utjecajem njemačkog prijedloga Grupe Heidelberg KNS ("Konsumorientierte Neuordnung des Steuersystems"), koji je u to vrijeme bio predložen i drugim tranzicijskim gospodarstvima (Šimović et. al., 2016.). Kasnije je ovaj model primijenjen i u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine u jednostavnoj fiksnim gotovinskim računovodstvenim verzijama, te u Latviji, ali s primjenom "notional" (zaštitnih) kamata samo na zadržanu dobit.

Koalicijska vlada koja je došla na vlast početkom 2000. godine ozbiljno je prihvatila kritike usmjerene protiv poreznog sustava i odlučila pokrenuti poreznu reformu koja bi postupno eliminirala kontroverzne značajke postojećeg sustava. Vladini dužnosnici opravdavali su svoje postupke tvrdnjom da postojeći porezni sustav ima ozbiljne nedostatke, među kojima su (Švaljek, 2005.):

- Investicijska aktivnost bila je usporena jer porezni sustav nije omogućio poticajno okruženje za ulaganje.
- Porez na dobit bio je postavljen na visokih 35%, što je rezultiralo manjim državnim prihodima od korporativnog poreza na dohodak, posebice zbog visokih odbitaka za pripisani trošak kapitala.
- Hrvatski porezni sustav nije se mogao uspoređivati s onima u susjedstvu zbog postojanja zaštitnih interesa koji su ga činili specifičnim.

- Regresivnost poreznog sustava kritizirana je jer su njegove glavne komponente bile neizravni porezi i porez na dohodak s samo dvije granične porezne stope.
- Olakšice za dividende viđene su kao uzrok gubitaka državnog proračuna.
- Zaštitne kamate su se smatrale pristranim u korist kapitalno intenzivnih poduzeća.

Porezna reforma započeta krajem 2000. godine rezultirala je potpunim redizajnom poreznog sustava, napuštanjem ideje oporezivanja potrošnje. Najznačajnije promjene u izravnom porezu uključivale su ukidanje zaštitnih kamata i olakšica za dividende te smanjenje zakonske stope poreza na dobit s 35 na 20% (Keen et al., 2002.). Umjesto dvije, uvedene su četiri granične porezne stope poreza na dohodak u rasponu od 15 do 45 posto. Također, osnovni osobni odbitak podignut je s 1000 kuna na 1250 kuna, a zatim na 1500 kuna (Švaljek, 2005.). Tijekom razdoblja od 2000. do 2004. godine provedeno je nekoliko revizija poreznih propisa, uključujući uvođenje poreznih olakšica i odbitaka u sustav izravnog oporezivanja. Osim toga, i drugi porezi poput PDV-a, doprinosa za socijalno osiguranje i lokalnih poreza bili su podložni manjim ili čak većim promjenama u tom razdoblju.

Povijest poreznih reformi u Hrvatskoj obuhvaća različite faze i promjene u poreznom sustavu koje su se događale od vremena neovisnosti do danas. Ovi procesi odražavaju političke, ekonomske i društvene promjene u zemlji te nastojanja da se stvori stabilan, pravedan i poticajan porezni okvir za gospodarski razvoj i socijalnu pravdu. Nakon stjecanja neovisnosti 1991. godine, Hrvatska je morala uspostaviti vlastiti porezni sustav nakon razdoblja integracije u Jugoslavensku federaciju (Mađarević – Šujster, 2001.). U ovom ranom razdoblju, porezni sustav bio je obilježen nastojanjima da se stvore temelji za ekonomski razvoj i stabilizacija državne financijske situacije. Tijekom 2000-ih godina, Hrvatska je provela niz poreznih reformi kako bi modernizirala svoj porezni sustav i poboljšala poslovno okruženje. To uključuje reforme poreza na dohodak, poreza na dodanu vrijednost (PDV), poreza na dobit te poreza na imovinu (Švaljek, 2005.). Cilj ovih reformi bio je smanjiti administrativne troškove, povećati transparentnost i olakšati poslovanje.

Jedna od najočitijih makroekonomskih posljedica porezne reforme iz 2000. godine je smanjenje ukupnog poreznog opterećenja. Ukupni porezni prihodi koji su premašili 44% BDP-a u razdoblju od 1994. do 2000. godine smanjio se za više od tri postotna boda u razdoblju od 2001. do 2003. godine.

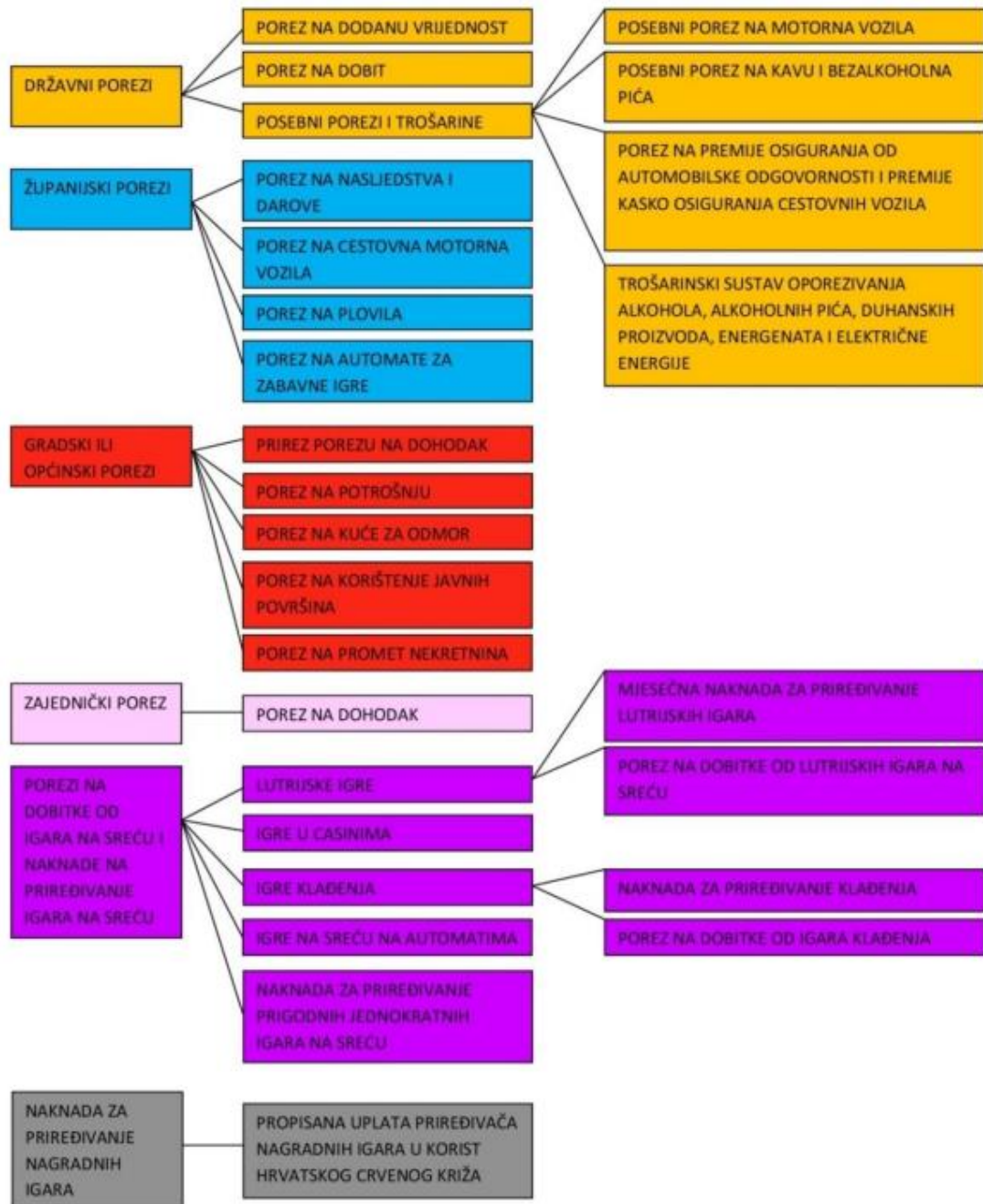
Tablica 2. Ukupno porezno opterećenje opće države od 1994. – 2003. godine

% BDP - a	Prosjek 1994 - 2000	Prosjek 2001 - 2003
Ukupni porezni prihodi	44,1	40,8
Porez na dohodak	5,7	3,9
Porez na dobit	1,8	1,9
PDV	18,5	20,2
Doprinosi	13,9	12,8
Ostali porezi	4,2	2,0

Izvor: Švaljek, 2005., str. 1225

Porezne reforme u Hrvatskoj od 2000. godine do ulaska u Europsku uniju 2013. bile su usmjerene na poboljšanje poreznog sustava, povećanje transparentnosti, smanjenje administrativnih troškova te poticanje gospodarskog rasta i razvoja. Ovo razdoblje obuhvaća niz ključnih promjena koje su utjecale na porezno zakonodavstvo i politiku zemlje. Jedan od ključnih ciljeva poreznih reformi bio je smanjenje poreznog opterećenja za građane i poduzeća (Keen et al., 2002.). To je postignuto kroz smanjenje poreznih stopa, povećanje osobnih odbitaka te uvođenje poreznih olakšica za određene skupine poreznih obveznika. Vlada je poduzela korake kako bi poboljšala poslovno okruženje i potaknula investicije. To uključuje smanjenje poreznih prepreka za poduzetnike, pojednostavljenje poreznih postupaka i administracije te uvođenje poticajnih mjera za ulaganje u određene sektore.

Slika 5. Oblici poreza u Republici Hrvatskoj

Izvor: prilagodba autorice prema Porezna uprava (2024): Porezni sustav, dostupno na https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dohodak.aspx, pristupljeno 02.04.2024.

Porezni oblici Republike Hrvatske, prema podacima Porezne uprave, podijeljeni su u nekoliko kategorija (Porezna uprava, 2024.): državni porezi, županijski porezi, gradski (općinski) porezi, zajednički porez, porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na

priređivanje igara na sreću te naknada za priređivanje nagradnih igara. Državni porezi obuhvaćaju porez na dodanu vrijednost, porez na dobit i posebne poreze i trošarine. Posebni porezi uključuju posebni porez na motorna vozila, posebni porez na kavu, posebni porez na bezalkoholna pića te porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila. Trošarine obuhvaćaju trošarinski sustav oporezivanja alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije.

Županijski porezi uključuju porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila, porez na plovila te porez na automate za zabavne igre (Jelčić, 2003.). Gradski (općinski) porezi obuhvaćuju prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na korištenje javnih površina te porez na promet nekretnina. Porez na dohodak je zajednički porez, što znači da se prikupljeni prihod od poreza na dohodak dijeli između općina, gradova i županija (Jurković, 2006.). Porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na priređivanje igara na sreću obuhvaćaju lutrijske igre, igre u casinima, igre klađenja, igre na sreću na automatima te naknadu za priređivanje prigodnih jednokratnih igara na sreću. Naknada za priređivanje nagradnih igara obuhvaća propisanu uplatu priređivača nagradnih igara u korist Hrvatskog Crvenog križa.

Porez na dohodak prolazio je kroz niz promjena s ciljem poboljšanja pravednosti i učinkovitosti. To uključuje promjene u poreznim stopama, proširenje osnovnih osobnih odbitaka te uvođenje progresivnijeg sustava oporezivanja (Mađarević Šujster, 2001.). Porezni sustav na dodanu vrijednost također je podvrgnut promjenama kako bi se povećala učinkovitost i smanjili porezni troškovi za poduzeća. To uključuje harmonizaciju s europskim standardima te uvođenje posebnih mjera kako bi se suzbilo sivo tržište i porezne prijevare.

Porezne reforme u ovom razdoblju također su bile usmjerene na suzbijanje sive ekonomije i poboljšanje naplate poreza. To uključuje jačanje porezne discipline, unapređenje nadzora i kontrola te uvođenje mjera kako bi se potaknulo legalno poslovanje (Švaljek, 2005.). Sve navedene reforme imale su za cilj stvaranje povoljnijeg poreznog okruženja za građane i poduzeća te poticanje gospodarskog rasta i razvoja Hrvatske. Ulaskom u Europsku uniju 2013. godine, Hrvatska je dodatno bila obvezna uskladiti svoj porezni sustav s pravnom stečevinom EU-a, što je rezultiralo daljnjim promjenama i prilagodbama kako bi se osigurala usklađenost s europskim standardima i zahtjevima

4.2. Porezne reforme u doba EU integracija

Porezne reforme u Hrvatskoj tijekom doba EU integracija predstavljaju ključan element prilagodbe nacionalnog poreznog sustava europskim standardima i zahtjevima članstva u Europskoj uniji. Ulaskom u EU 2013. godine, Hrvatska je preuzela obvezu usklađivanja svojih poreznih propisa s pravnom stečevinom EU-a, što je rezultiralo nizom promjena i prilagodbi kako bi se osiguralo usklađivanje i harmonizacija s europskim normama.

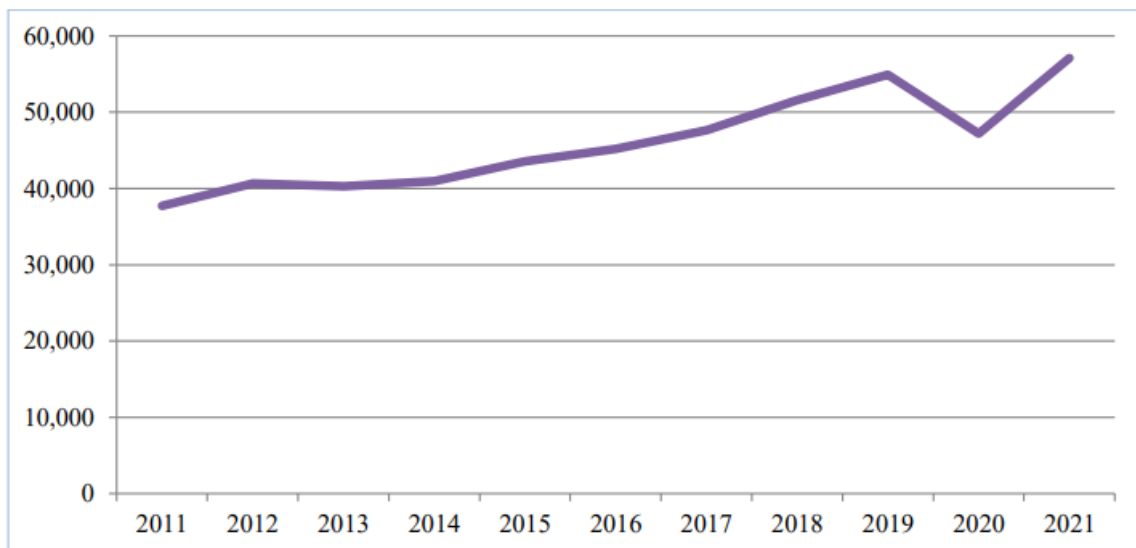
Ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine zahtijevao je prilagodbu poreznog sustava europskim standardima. To je uključivalo harmonizaciju poreznih stopa, pravila o PDV-u te usklađivanje s propisima o slobodnom kretanju kapitala i usluga unutar EU-a. Jedan od ključnih elemenata poreznih reformi u tom razdoblju bio je proces usklađivanja poreznih stopa, pravila o PDV-u i drugih poreza s europskim standardima. To je uključivalo usklađivanje poreznih stopa s propisima EU-a, uvođenje odgovarajućih pravila o PDV-u te osiguranje usklađenosti s pravilima o slobodnom kretanju kapitala, usluga i osoba unutar EU-a. Pored toga, Hrvatska je morala uskladiti svoje porezne propise s propisima EU-a koji se odnose na državne potpore, porez na dobit, porez na dohodak, porez na dodanu vrijednost te ostale poreze i pristojbe. To je zahtijevalo izmjene zakona, propisa i administrativnih postupaka kako bi se osiguralo usklađivanje s europskim pravilima i standardima.

Tijekom procesa pristupanja EU-u, provedene su brojne analize i ocjene koje su identificirale područja u kojima je potrebno poboljšanje ili prilagodba nacionalnog poreznog sustava kako bi se postigla usklađenost s europskim zahtjevima. To je rezultiralo usvajanjem novih zakona, uredbi i direktiva te reformama u različitim područjima poreznog sustava.

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju (EU) imao je značajan utjecaj na njezin porezni sustav. Hrvatska je morala uskladiti svoj porezni sustav s pravilima i direktivama Europske unije. To uključuje usklađivanje poreznih stopa, pravila o PDV-u, porez na dobit, porez na dohodak i druge poreze s europskim standardima. Pridruživanje EU-u zahtijevalo je veću transparentnost u poreznom sustavu kako bi se osiguralo poštivanje europskih pravila o transparentnosti, izvještavanju i razmjeni informacija o porezima. Hrvatska je morala poduzeti dodatne mjere za suzbijanje poreznih prijevара i utaje poreza kako bi se osiguralo poštivanje europskih standarda i zahtjeva za borbu protiv nelegalnih aktivnosti.

Trenutačno u Hrvatskoj PDV se obračunava i plaća po tri različite porezne stope. Standardna stopa PDV-a iznosi 25%, dok postoje i snižene stope od 5% i 13%. Ove stope se primjenjuju na različite proizvode i usluge prema određenim kriterijima propisanim zakonom. Promjene stopa PDV-a su se značajno događale nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju (EU), posebno u razdoblju samog članstva, tijekom prilagodbe EU poreznoj regulativi te u kontekstu pandemije COVID-19. Ulazak u EU doveo je do potrebe za usklađivanjem poreznog sustava s europskim standardima, uključujući i PDV. Kao rezultat toga, došlo je do promjena u stopama PDV-a kako bi se uskladile s propisima EU-a i osigurala konzistentnost s ostalim članicama EU-a.

Grafikon 1. Kretanje Prihoda od PDV – a od 2011. – 2021. Godine (nakon EU članstva)

Izvor: izrada autorice prema Porezna uprava (2024): Stope PDV – a, dostupno na <https://www.porezna-uprava.hr/obrtnici/Stranice/PDV.aspx>, pristupljeno 02.04.2024.

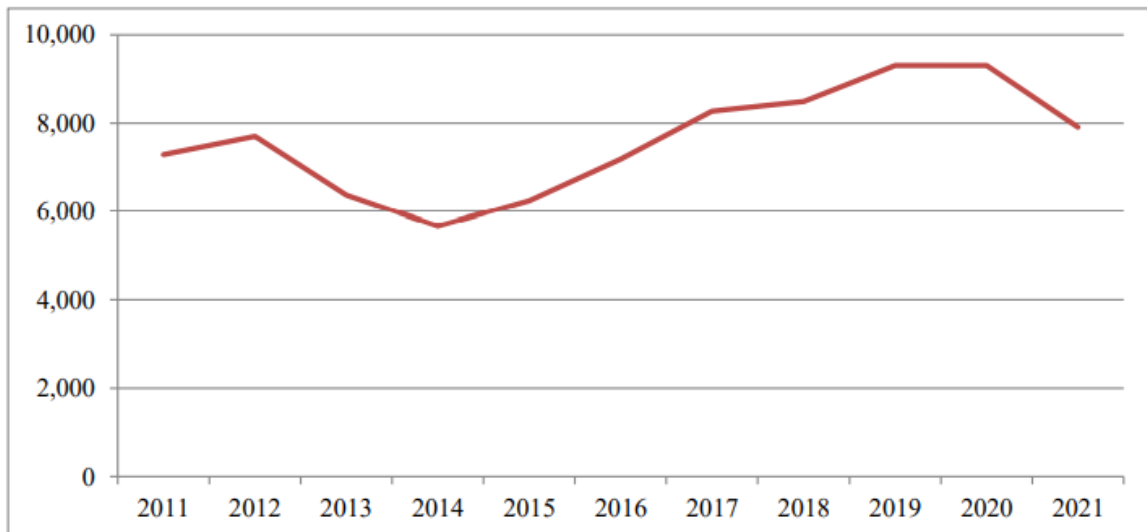
Godine 2011. prihodi su iznosili 37,7 milijardi HRK. Nakon toga, slijedio je blagi porast prihoda između 2012. i 2014. godine, nakon čega su prihodi počeli bilježiti trend većeg rasta. Trend rasta bio je primjetan između 2014. i 2019. godine. Prihodi su 2014. godine iznosili 40,9 milijardi HRK (Porezna uprava, 2024.), dok su 2019. godine porasli na 54,8 milijardi HRK (Porezna uprava, 2024.), što predstavlja povećanje prihoda od PDV-a za 34,3 % tijekom petogodišnjeg razdoblja. S pojavom Covid-19 pandemije, prihodi su pali u 2020. godini, da bi se u 2021. godini ponovno povećali. Prihodi od PDV-a iznosili su 57,1 milijardu HRK u 2021. godini, u usporedbi s 47,2 milijarde HRK u 2020. godini, što

predstavlja rast prihoda od 21 % u odnosu na prethodnu godinu (Porezna uprava, 2024.). 2021. godina zabilježila je najviše razine prikupljenih prihoda od PDV-a u državnom proračunu Hrvatske u posljednjih deset godina. Razlozi pozitivnih rezultata u 2021. godini uključuju porezna rasterećenja, povećanu potrošnju te uspješnu turističku sezonu zbog ponovnog otvaranja zemalja.

Prilagodba EU poreznoj regulativi zahtijevala je ne samo promjene u stopama PDV-a, već i usklađivanje pravila i postupaka s europskim standardima. To je uključivalo izmjene u područjima poput obračuna PDV-a, prava na odbitak pretporeza, postupaka povrata PDV-a te trgovinskih pravila unutar EU-a. Tijekom pandemije COVID-19, došlo je do privremenih promjena u stopama PDV-a kako bi se olakšalo poslovanje i potaknula potrošnja u određenim sektorima gospodarstva. Ove promjene su bile usmjerene na ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije i podršku pogođenim industrijama. Promjene stopa PDV-a u Hrvatskoj su se događale kao odgovor na različite faktore, uključujući prilagodbu europskim standardima, potrebu za gospodarskim poticajima te reakciju na nepredviđene situacije poput pandemije. Ove promjene imaju značajan utjecaj na porezni sustav i gospodarstvo zemlje, te su usmjerene na održavanje stabilnosti i konkurentnosti u međunarodnom okruženju.

Nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju (EU), došlo je do nekoliko značajnih promjena u porezu na dobit kako bi se uskladile s europskim standardima i propisima. Ulazak u EU zahtijevao je usklađivanje poreznih stopa na dobit s propisima EU-a. To može uključivati prilagodbu stopa oporezivanja kako bi se osigurala konkurentnost i usklađenost s europskim poreznim okvirom. Došlo je do promjena u sustavima olakšica i odbitaka koji se primjenjuju na porez na dobit. To može uključivati izmjene u pravilima o amortizaciji, ulaganjima u istraživanje i razvoj, ili drugim vrstama poreznih olakšica. Ulazak u EU mogao je dovesti do jačanja administrativnih postupaka u vezi s porezom na dobit, uključujući poboljšanja u prikupljanju poreza, izvještavanju i provođenju zakona kako bi se osigurala usklađenost s europskim pravilima. Ulazak u EU zahtijevao je usklađivanje s pravilima o transfernim cijenama kako bi se spriječile nepravilnosti u transferu dobiti između povezanih društava unutar EU-a. Kako bi se osigurala transparentnost i integritet financijskih izvještaja, moglo je doći do promjena u računovodstvenim standardima i propisima koji se primjenjuju na porez na dobit.

Grafikon 2. Kretanje Prihoda od poreza na dobit od 2011. – 2021. Godine (nakon EU članstva)

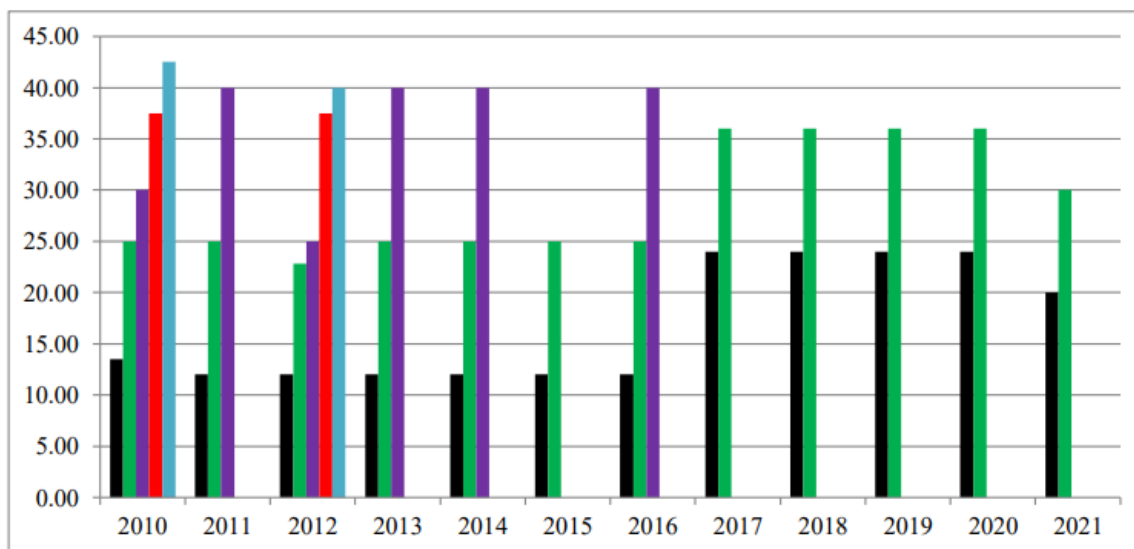
Izvor: izrada autorice prema Porezna uprava (2024): Porez na dobit, dostupno na https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dobit.aspx, pristupljeno 02.04.2024.

Prihodi od poreza na dobit u 2011. godini iznosili su 7,2 milijardi HRK. Nakon toga, loše poslovanje poduzeća rezultiralo je padom prihoda od poreza na dobit u narednim godinama. Najniži prihodi zabilježeni su 2014. godine, kada su iznosili 5,6 milijardi HRK (Porezna uprava, 2024.). Od 2015. godine do 2020. godine, prihodi od poreza na dobit bilježe trend rasta. U 2020. godini, prihodi su dosegli 9,3 milijarde HRK. Utjecaj pandemije postao je vidljiv tek u 2021. godini, kada su prihodi od poreza na dobit pali na 7,9 milijardi HRK (Porezna uprava, 2024.). Važno je napomenuti da se utjecaj pandemije odražava godinu dana kasnije, jer se porez na dobit plaća prema poslovnim rezultatima poduzeća iz prethodne godine.

Nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju (EU), došlo je do nekoliko promjena u porezu na dohodak kako bi se uskladile s europskim standardima i pravilima. Jedna od promjena bila je povećanje osnovnog osobnog odbitka, što je iznos koji se odbija od ukupnog dohotka prije obračuna poreza. Ova promjena može imati pozitivan učinak na oporezivanje građana s nižim prihodima. Moglo je doći do promjena u poreznim stopama koje se primjenjuju na različite prihode. To uključuje moguće prilagodbe stopa oporezivanja radnog dohotka, kapitalnih dobitaka ili drugih vrsta prihoda kako bi se osigurala usklađenost s europskim standardima. Ulazak u EU zahtijevao je usklađivanje pravila o oporezivanju s

propisima EU-a. Ovo uključuje usklađivanje s pravilima o porezu na dohodak koji se primjenjuju na radnike, poslodavce i ostale obveznike poreza.

Grafikon 3. Kretanje razreda i stopa od poreza na dohodak od 2010. do 2021. godine (nakon EU članstva)

Izvor: Porezna uprava (2024): Porez na dohodak, dostupno na https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dohodak.aspx, pristupljeno 02.04.2024.

Promjene u broju razreda i visini poreznih stopa poreza na dohodak od 2010. do 2021. godine prikazane su na grafikonu. U tom razdoblju došlo je do značajnih promjena u strukturi poreznog sustava, što je rezultiralo učestalim promjenama broja poreznih razreda i visine poreznih stopa. Na početku razmatranog razdoblja, 2010. godine, porezni sustav je imao 5 poreznih razreda, pri čemu su visine poreznih stopa varirale ovisno o dohotku. Međutim, tijekom godina došlo je do značajnih promjena. Primjerice, 2016. godine broj poreznih razreda smanjen je na 3, dok su 2021. godine postojala samo 2 porezna razreda. Uspoređujući 2010. i 2021. godinu, jasno je da se struktura poreznog sustava značajno promijenila. Smanjen je broj poreznih razreda, dok su se visine poreznih stopa mijenjale. Posebno se ističe povećanje porezne stope u prvom poreznom razredu, dok je porezna stopa u posljednjem razredu smanjena.

Ove promjene odražavaju nastojanja vlade da prilagodi porezni sustav kako bi potaknula gospodarski rast, poticala zapošljavanje i osigurala pravednije oporezivanje građana i poduzeća. Međutim, ove promjene također mogu imati šire ekonomske i društvene implikacije, te su predmet rasprava i analiza stručnjaka iz područja poreznih politika. Došlo je i do promjena u sustavima olakšica i odbitaka koji se primjenjuju na porez na dohodak. Ovo uključuje izmjene u pravilima o dječjem dodatku, donacijama, obrazovnim olakšicama ili drugim vrstama odbitaka. Ulazak u EU mogao je dovesti do jačanja administrativnih postupaka u vezi s porezom na dohodak, uključujući poboljšanja u prikupljanju poreza, izvještavanju i provođenju zakona radi osiguranja usklađenosti s europskim pravilima.

Ulazak u EU doveo je do promjena u poreznoj administraciji kako bi se osigurala učinkovita provedba europskih poreznih propisa i pravila. To uključuje modernizaciju administrativnih postupaka, poboljšanje nadzora i kontrola te jačanje suradnje s drugim članicama EU-a. Pristupanje EU-u moglo je dovesti do promjena u poreznoj politici Hrvatske kako bi se uskladila s europskim smjernicama i prioritetima. To može uključivati povećanje ekoloških poreza, promjene u oporezivanju kapitalnih dobitaka ili drugih poreznih olakšica. Ulazak Hrvatske u EU rezultirao je brojnim promjenama u njezinom poreznom sustavu kako bi se osigurala usklađenost s europskim standardima, povećala transparentnost, suzbila porezna prijevarena i modernizirala porezna administracija.

Trenutni porezni sustav u Hrvatskoj i dalje se suočava s izazovima kao što su visoka porezna opterećenja, nedostatak učinkovitosti u naplati poreza te neujednačenost i nepravednost u oporezivanju. Stoga su potrebne daljnje reforme koje će osigurati ravnotežu između potreba države za prihodima i potreba građana i poduzeća za pravednim i poticajnim poreznim okvirom.

Sve navedene promjene i prilagodbe bile su usmjerene prema postizanju stabilnosti, transparentnosti i učinkovitosti poreznog sustava u skladu s europskim standardima. Porezne reforme u doba EU integracija imale su za cilj stvaranje povoljnog okruženja za poslovanje, poticanje investicija te osiguranje pravednog i učinkovitog poreznog sustava koji će podržati ekonomski rast i razvoj Hrvatske unutar Europske unije.

4.3. Suvremne porezne reforme – komparativna analiza sa povijesnim učincima

Nacionalni program reformi u Hrvatskoj predstavlja skup mjera i aktivnosti koje su osmišljene s ciljem unapređenja makroekonomskih pokazatelja, poticanja održivog ekonomskog rasta te smanjenja nezaposlenosti u zemlji, što bi rezultiralo i povećanjem broja novih radnih mjesta. U Republici Hrvatskoj, česte promjene poreznih propisa stvorile su poreznu nestabilnost i nesigurnost, kako među postojećim poreznim obveznicima, tako i među potencijalnim novim investitorima. Ove promjene često su predstavljale izazov i za knjigovodstvene djelatnike i porezne službenike, a rezultirale su i neujednačenim postupanjem u primjeni propisa. Samo u razdoblju od 2012. do 2015. godine, zabilježeno je čak 44 izmjene i dopune poreznog sustava (Vlada RH, 2020.). Stoga je, uz temeljitu zakonsku reformu, nužno provesti i reorganizaciju unutarnje strukture Porezne uprave kako bi se osiguralo što kvalitetnije, brže i efikasnije postupanje u primjeni poreznih propisa.

U sklopu suvremenih poreznih reformi, koje su uglavnom motivirane posljedicama COVID-19 pandemije, provedeno je niz poreznih promjena u skladu s Nacionalnim planom reformi iz 2020. godine. U Republici Hrvatskoj, porezne reforme provode se kroz četiri kruga, pri čemu je u 2021. godini započeo i peti krug porezne reforme. U prvom krugu, došlo je do promjena poreznih stopa 2017. godine, uključujući promjene u porezima na dobit i dohodak, te u oporezivanju asortimana po sniženoj stopi PDV-a od 13%. U 2018. godini, u sustavima PDV-a, poreza na dohodak i posebnih poreza, zabilježene su minimalne promjene. Naglasak u 2019. godini bio je na smanjenju stopa obveznih doprinosa te proširenju asortimana oporezivanja po sniženoj stopi PDV-a (Vlaić, 2017.). Najveće očekivano fiskalno rasterećenje građana planirano je u četvrtom krugu porezne reforme, uz očekivano smanjenje administrativnih obveza poreznih obveznika. Ministarstvo financija za 2020. godinu najavilo je niz zakonskih promjena, uključujući izmjene i dopune zakona o PDV-u, porezu na dobit, porezu na dohodak, trošarinama, posebnom porezu na motorna vozila, kavi i bezalkoholnim pićima, te fiskalizaciji u prometu gotovinom, kao i Općeg poreznog zakona.

Od 1.1.2019. godine, porezna osnovica se proširila s 210.000,00 kn na 360.000,00 kn, pri čemu se primjenjuje porezna stopa od 24% (Vlada RH, 2020.). Dohodak od osiguranja je ukinut. Predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave obavezna su donijeti

odluku kojom će se odrediti visina paušalnog poreza po krevetu, po smještajnoj jedinici u kampu ili po smještajnoj jedinici u objektu za robinzonski smještaj. Stopa kamata za odobravanje kredita smanjena je s 3% na 2% (Porezna uprava, 2024.). Pri kupnji vlastitih dionica u okviru dohotka od kapitala, stopa poreza iznosi 24% za sve porezne obveznike. Primitci koje ostvaruje porezni obveznik izvršavajući povremene poslove vezane za poljoprivredu oporezuju se po stopi od 12%. Također, proširuje se obuhvat primitaka koji se ne uzimaju u obzir pri utvrđivanju prava za uzdržavane članove, što uključuje stipendije, nagrade za izvrsnost, bespovratna sredstva koja se isplaćuju iz proračuna, fondova i programa EU i drugih međunarodnih fondova i programa, odštete od osiguranja zbog teške ozljede i priznate invalidnosti, potpore djetetu za školovanje do 15. godine života odnosno do završetka osnovnoškolskog obrazovanja. Također, uvedena je nova vrsta neoporezivog primitka i novčane nagrade za radne rezultate te drugi oblici dodatnog nagrađivanja radnika do iznosa 5.000,00 kuna, što uključuje dodatnu plaću, dodatak uz mjesečnu plaću i slično (Porezn uprava, 2024.).

Doprinos zapošljavanja od 1,7% i doprinos za zaštitu zdravlja na radu su ukinuti. Povećan je doprinos na zdravstveno osiguranje za 1,5%, sada iznosi 16,5% (Vlada RH, 2020.). Prema tim podacima, opterećenje plaće doprinosima smanjeno je s 37,2% na 36,5%. Došlo je do usklađenja s Direktivom Vijeća Europske Unije te su utvrđena pravila protiv prakse izbjegavanja poreza (ATAD direktiva), kojima se izravno utječe na funkcioniranje unutarnjeg tržišta u dijelu odredbi koje u državama članicama stupaju na snagu od 1.1.2019. godine (Europska komisija, 2020.). Svi lijekovi se sada oporezuju po sniženoj stopi PDV-a od 5%. Knjige i novine koje izlaze dnevno također su oporezovane po stopi od 5%, dok novine i časopisi koji izlaze periodično oporezuju se po stopi od 13%.

U zakonu o porezu na dobit došlo je do promjena u godišnjem pragu prihoda od 7.5 milijuna kuna za sljedeće (NN 114/23):

- Primjenjuje se stopa od 12%.
- Fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost imaju obvezu utvrđivanja poreza na dobit i vođenja poslovnih knjiga prema računovodstvenim propisima.
- Uvedeno je novčano načelo za utvrđivanje porezne osnovice.
- Mogućnost plaćanja poreza na dobit u paušalnom iznosu za gospodarske djelatnosti neprofitnih organizacija.

Uvela su se nova pravila protiv izbjegavanja poreza kojima se izravno utječe na funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Uvedene su odredbe o izlaznom oporezivanju i rješavanju neusklađenosti. Skraćen je rok za prijavu PD-a. Kod otvaranja stečaja i statusnih promjena, rok iznosi 30 dana, dok kod prestanka poslovanja poduzeća rok iznosi 8 dana. Obveza je najaviti radnje koje dovode do prestanka poslovanja, premještanja u inozemstva ili promjena statusnih promjena. Propisana je mogućnost uplate poreza po odbitku za nastupe inozemnih izvođača inozemnim isplatiteljima.

Porezna rasterećenja u pogledu poreza na dobit ostvarena su smanjenjem porezne stope za porezne obveznike koji ostvaruju prihode do 7,5 milijuna kuna, s 12% na 10%. Ovo smanjenje stope odnosi se i na neprofitne organizacije koje porez plaćaju paušalno za svoju gospodarsku djelatnost. Za poduzetnike koji ostvare dobit veću od 7,5 milijuna kuna, stopa poreza ostaje 18% (Porezna uprava, 2024.). Također, smanjena je porezna stopa poreza po odbitku pri isplatama dividendi i udjela u dobiti, s 12% na 10%, što direktno povećava zaradu krajnjem korisniku. Slično smanjenje primijenjeno je i pri isplati naknada za nastupe inozemnih izvođača, uključujući umjetnike, zabavljače i sportaše, s 15% na 10%.

Prema Zakonu o porezu na dohodak (NN 114/23) i Pravilniku o porezu na dohodak (NN 10/17), smanjene su porezne stope koje se primjenjuju pri oporezivanju godišnjih i konačnih dohodaka te paušalnog oporezivanja:

- s 12% na 10%,
- s 24% na 20%,
- s 36% na 30%.

Smanjenjem ovih poreznih stopa olakšava se teret poduzetnicima i svima koji isplaćuju plaće svojim radnicima, jer se smanjuje bruto iznos koji poslodavac plaća pri isplati plaće. Nadalje, primjenom novih, nižih stopa poreza na dohodak na plaće zaposlenika, povećava se neto iznos koji zaposlenik prima.

Od 1. siječnja 2021. godine stupile su na snagu izmjene Zakona o fiskalizaciji (NN 114/23) u prometu gotovinom. Prema tim izmjenama, blagajnički maksimum više neće biti propisan zakonom, već će ga određivati ministar financija putem pravilnika prema pojedinim kategorijama poreznih obveznika. Također, od istog datuma, prestaje rok za prilagodbu fiskalizacije računa na kojima se obvezno iskazuje QR kod. Iako je odluka donesena već tijekom 2020. godine, određen je rok od godinu dana za prilagodbu.

U skladu s tim, buduće porezne reforme u Hrvatskoj mogu biti usmjerene na smanjenje poreznog opterećenja, pojednostavljenje poreznih procedura, povećanje učinkovitosti u naplati poreza te promicanje konkurentnosti i održivog gospodarskog rasta. Ključno je osigurati da reforme budu transparentne, participativne i usklađene s dugoročnim ciljevima ekonomske stabilnosti i socijalne pravde.

4.4. Utjecaj globalnih trendova na hrvatsku poreznu politiku

Globalni porezni trendovi predstavljaju dinamično područje koje se neprestano mijenja pod utjecajem različitih čimbenika kao što su ekonomske prilike, tehnološki napredak, političke odluke i promjene u međunarodnim odnosima. Postojeće inicijative kao što je Razmjena informacija o financijskim računima (CRS) i Porezno transparentno izvješćivanje (CbCR) imaju za cilj povećati transparentnost među državama članicama radi suzbijanja izbjegavanja poreza i utaje poreza. Sve veći pritisak javnosti i regulatornih tijela na multinacionalne korporacije rezultirao je uvođenjem novih pravila i propisa koji ciljaju na otkrivanje i sprečavanje agresivnih poreznih planova koji iskorištavaju međunarodne porezne rupe.

Digitalna ekonomija izaziva tradicionalne porezne sustave, jer omogućava tvrtkama da djeluju i ostvaruju dobit izvan svoje fizičke prisutnosti u pojedinim državama. Mnoge zemlje razmatraju reforme poreznih pravila kako bi bolje oporezivale digitalne usluge i transakcije. Europska unija nastoji postići veću harmonizaciju poreznih pravila između država članica kako bi se spriječilo izbjegavanje poreza i održalo fer natjecanje unutar jedinstvenog tržišta. Rastuća svijest o klimatskim promjenama potiče zemlje da uvedu zelene porezne politike kako bi potaknule održive prakse i smanjile emisije stakleničkih plinova. To može uključivati poticaje za obnovljive izvore energije i kazne za one koji zagađuju okoliš.

Razvojne zemlje sve više prepoznaju važnost izgradnje učinkovitih poreznih sustava kako bi smanjile ovisnost o vanjskoj pomoći i osigurale stabilne izvore financiranja za javne

usluge i infrastrukturu. Mnoge zemlje koriste porezne olakšice i poticaje kako bi privukle investicije, potaknule poduzetništvo i potaknule inovacije. Međutim, postoji stalna rasprava o tome koliko su takvi poticaji učinkoviti i održivi na dugi rok. Ovi su trendovi samo neki od mnogih koji oblikuju globalnu poreznu pejzaž. Praćenje tih trendova ključno je za političke i poslovne vođe koji žele razumjeti kako se porezni sustavi mijenjaju i kako to može utjecati na njihove strategije i odluke.

Globalni trendovi u području porezne politike imaju značajan utjecaj na hrvatsku suvremenu poreznu politiku. Hrvatska je aktivno sudjelovala u međunarodnim inicijativama za razmjenu informacija o financijskim računima kako bi suzbila izbjegavanje poreza i utaju poreza. Implementacija ovih inicijativa rezultirala je povećanom transparentnošću u poreznom sustavu Hrvatske. Hrvatska je usvojila niz mjera usmjerenih na sprječavanje agresivnog poreznog planiranja multinacionalnih korporacija. Ovo uključuje implementaciju direktiva Europske unije i nacionalnih zakona koji ciljaju na otkrivanje i sprečavanje poreznih prijevара.

Hrvatska je suočena s izazovom oporezivanja digitalnih usluga i transakcija u kontekstu rastuće digitalne ekonomije. Zemlja razmatra reforme poreznih pravila kako bi bolje oporezivala digitalne platforme i osigurala fer natjecanje na tržištu. Kao članica Europske unije, Hrvatska se pridržava standarda i smjernica EU-a o poreznoj politici. Sudjeluje u nastojanjima za veću harmonizaciju poreznih pravila unutar EU-a kako bi se spriječilo izbjegavanje poreza i održalo fer natjecanje. Hrvatska je sve više svjesna potrebe za održivim razvojem i zaštitom okoliša. Stoga, zemlja razmatra uvođenje zelenih poreznih politika koje bi poticale ekološki prihvatljive prakse i smanjile emisije stakleničkih plinova.

Hrvatska koristi porezne olakšice i poticaje kako bi privukla investicije i potaknula poduzetništvo. Međutim, postoji potreba za procjenom učinkovitosti tih mjera i osiguravanjem da poticaji doprinose dugoročnom ekonomskom razvoju. Globalni trendovi u poreznoj politici imaju značajan utjecaj na oblikovanje hrvatskog poreznog sustava. Hrvatska se prilagođava međunarodnim standardima i smjernicama te aktivno sudjeluje u inicijativama usmjerenim na borbu protiv izbjegavanja poreza i promicanje pravednog i održivog poreznog sustava.

5. UČINAK POREZNIH REFORMI U HRVATSKOJ NA GOSPODARSKI RAST

Učinci poreznih reformi na gospodarski rast ključni su faktor u analizi ekonomske politike svake zemlje, pa tako i Hrvatske. Porezni sustav igra važnu ulogu u oblikovanju ekonomske aktivnosti, potičući ili ograničavajući investicije, potrošnju, zapošljavanje i inovacije. Stoga je razumijevanje utjecaja poreznih reformi na gospodarski rast od vitalnog značaja za ekonomske stratege, političare i donositelje odluka. Hrvatska, kao zemlja koja je prošla kroz različite faze tranzicije i prilagodbe nakon osamostaljenja, suočila se s brojnim izazovima u svojoj poreznoj politici. Kroz godine, provedene su različite porezne reforme s ciljem poboljšanja poreznog sustava, poticanja gospodarskog rasta i stvaranja povoljnijeg okruženja za poslovanje. U ovom poglavlju analizirat će se učinci tih poreznih reformi na gospodarski rast Hrvatske. Fokusirat ćemo se na različite aspekte poreznog sustava, uključujući porezne stope, olakšice, administrativne postupke i pravne regulative.

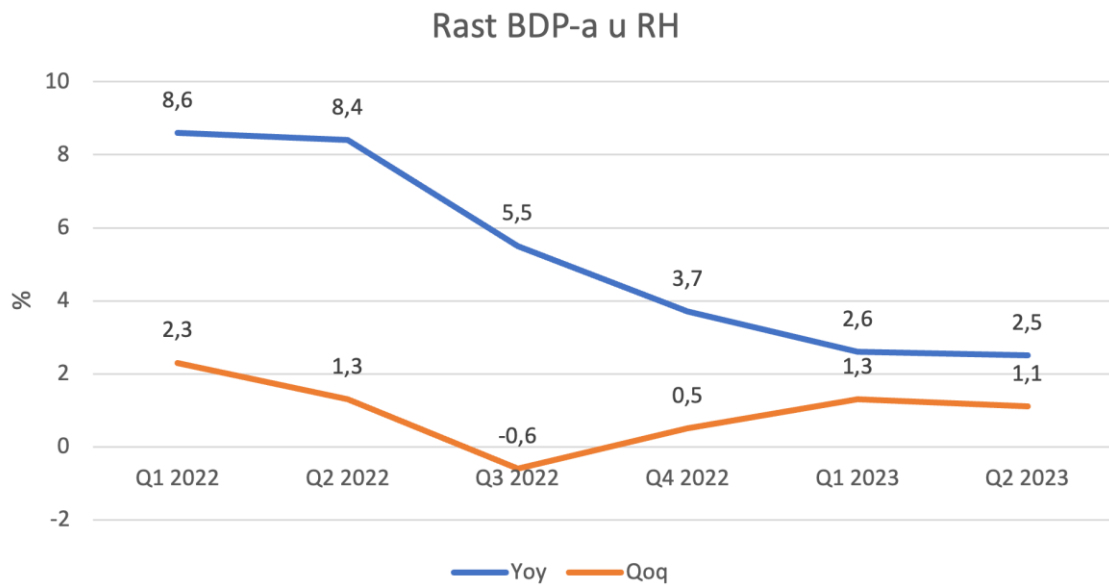
5.1. Analiza učinka poreznih reformi na gospodarstvo

U razdoblju od 2020. do 2023. godine, hrvatsko gospodarstvo prošlo je kroz niz izazova i promjena koje su oblikovale njegov rast i razvoj. Pandemija COVID-19 predstavljala je ključni događaj tijekom tog razdoblja, izazivajući značajne poremećaje u globalnoj ekonomiji i duboko utječući na ekonomske aktivnosti diljem Hrvatske. Upravo su ti izazovi zahtijevali prilagodljivost, inovativnost i strategije za oporavak kako bi se održao kontinuirani rast gospodarstva. Početak 2020. godine obilježen je širenjem pandemije COVID-19 diljem svijeta, što je dovelo do globalne ekonomske krize i snažnog smanjenja ekonomske aktivnosti u Hrvatskoj. Mjere stroge karantene, zatvaranja poslovanja i ograničenja putovanja imale su ozbiljan utjecaj na mnoge sektore, uključujući turizam, usluge, trgovinu i proizvodnju. To je rezultiralo značajnim padom BDP-a i povećanjem nezaposlenosti.

Uprkos tim izazovima, hrvatsko gospodarstvo pokazalo je određenu otpornost i prilagodljivost. Vlada je poduzela niz mjera potpore kako bi ublažila negativne učinke pandemije, uključujući financijske potpore poduzećima, poticaje za očuvanje radnih mjesta i olakšice za porezne obveznike (Šonje, 2023.). Ove intervencije imale su za cilj održavanje likvidnosti poduzeća, podržavanje ekonomske aktivnosti i poticanje oporavka. Turizam, ključni sektor hrvatske ekonomije, posebno je pogođen pandemijom. Pad međunarodnih putovanja i ograničenja kretanja doveli su do dramatičnog smanjenja turističkih dolazaka i prihoda od turizma. Međutim, postepeno popuštanje mjera i ublažavanje restrikcija tijekom 2021. i 2022. godine omogućilo je djelomični oporavak turističkog sektora.

Hrvatska je nastavila s provođenjem strukturnih reformi i investicija u ključne sektore kao što su infrastruktura, energetika, digitalizacija i zelena tranzicija. Ovi su naponi imali za cilj jačanje konkurentnosti gospodarstva, diversifikaciju izvora rasta i stvaranje održivijeg ekonomskog modela. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine pružio je dodatne mogućnosti za razvoj i integraciju u europsko tržište. Pristup europskim fondovima i programima omogućio je financiranje različitih projekata i inicijativa te podršku ekonomskom razvoju i modernizaciji (Europska komisija, 2020.=).

Iako je razdoblje od 2020. do 2023. godine bilo obilježeno izazovima i nepredvidljivošću, Hrvatska je uspjela ostvariti određeni gospodarski rast zahvaljujući prilagodljivosti, intervencijama vlade i kontinuiranim naporima za strukturnim reformama i investicijama. Očekuje se da će nastavak tih napora omogućiti daljnji oporavak i jačanje gospodarstva u budućnosti.

Izvor: Šonje, V. (2023): Kratka: kako (ispravno) tumačiti rast BDP-a u drugom tromjesečju., dostupno na <https://arhivanalitika.hr/blog/kratka-kako-ispravno-tumaciti-rast-bdp-a-u-drugom-tromjesecju/>, pristupljeno 02.04.2024.

Iako kvartalna stopa rasta BDP-a u Hrvatskoj na prvi pogled ne odstupa značajno od prosjeka za europsko područje (1,0%), te je u usporedbi sa Slovenijom zaostala (koja je zabilježila spektakularne rezultate), Hrvatska je ipak ostvarila izuzetno dobar tempo gospodarske aktivnosti u geografskom okviru srednje Europe. Analiza pokazuje da Njemačka, Italija i Austrija bilježe recesijske tendencije, dok je podatak za europsko područje bio značajno utjecan izrazito dobrim rezultatima u Francuskoj u drugom kvartalu, uz doprinos nekoliko manjih država, među kojima se ističe Irska čiji BDP predstavlja više obračunsku nego stvarnu kategoriju zbog sjedišta ekstremno profitabilnih tehnoloških kompanija. Rast BDP-a u Hrvatskoj vođen je oporavkom osobne potrošnje po godišnjoj stopi od 2,3% u odnosu na drugi kvartal 2022. Godine (Šonje, 2023.). Značajan doprinos tome dale su investicije, posebno rast izvoza usluga. Međutim, izvoz roba zabilježio je snažan pad. Iako sam već dugo skeptičan u pogledu sposobnosti statističara da u uvjetima visoke i promjenjive inflacije razluče cjenovne od količinskih učinaka, nema sumnje da se robni izvoz nalazi u stvarnom padu. Ovaj trend usklađen je s recesijskim kretanjima u srednjoj Europi, gdje se nalaze naša najvažnija izvozna tržišta, a inozemna potražnja primjetno slabi.

Suvremene porezne reforme u Hrvatskoj imaju značajan utjecaj na njezin ekonomski rast, posebice kroz promjene u poreznom sustavu koji obuhvaćaju poreze na dohodak, porez na dobit i PDV. Ove promjene su značajno utjecale na rast bruto domaćeg proizvoda (BDP) na različite načine. Promjene u porezima na dohodak utjecale su na potrošnju i investicije stanovništva. Smanjenje poreznih stopa ili povećanje neoporezivog dijela dohotka su rezultirale povećanjem raspoloživog dohotka građana, potičući ih na veću potrošnju (Vlaić, 2017.). Također, niže porezne stope mogu potaknuti poduzetnike i ulagače na povećanje investicija i stvaranje novih radnih mjesta, što doprinosi rastu BDP-a.

Promjene u porezu na dobit imale su značajan utjecaj na poslovno okruženje i konkurentnost gospodarstva. Smanjenje poreznih stopa za poduzeća potaknule su veće investicije i inovacije te potaknuti rast poduzeća. Osim toga, pojednostavljenje poreznih procedura može olakšati poslovanje i potaknuti razvoj malih i srednjih poduzeća. Promjene u PDV-u su udjecale na potrošnju i trgovinu. Smanjenje PDV-a na određene proizvode ili usluge može potaknuti potrošnju i promet, posebno u sektorima koji su osjetljivi na cijene (Jurković, 2006.). To je imalo pozitivan utjecaj na rast BDP-a, osobito u sektorima kao što su turizam, ugostiteljstvo i trgovina. Važno je napomenuti da uspjeh poreznih reformi u poticanju ekonomskog rasta ovisi o mnogim čimbenicima, uključujući i druge politike, poput monetarne politike, politike tržišta rada i regulacije poslovanja. Također, važno je pratiti dugoročne učinke poreznih promjena na gospodarstvo kako bi se osiguralo da reforme doprinose održivom i inkluzivnom ekonomskom rastu.

Suvremene porezne reforme u Hrvatskoj imaju značajan utjecaj na investicije i zaposlenost u zemlji. Smanjenje poreznog opterećenja za poduzeća utjecale su Hrvatsku atraktivnijom destinacijom za investicije (Parać, 2016.). Niže porezne stope na dobit ili porezne olakšice za ulaganja potaknule su domaće i strane investitore da ulažu u nove projekte, proširuju postojeće poslovanje ili otvaraju nova radna mjesta.

Porezne reforme koje olakšavaju poslovanje i smanjuju administrativne troškove potaknule su rast malih i srednjih poduzeća. To je rezultiralo većim brojem novih poduzetničkih pothvata, stvaranjem novih radnih mjesta i povećanjem ekonomske aktivnosti (Parać, 2018.). Niže porezne stope na dohodak ili potrošnju povećale su raspoloživi dohodak građana i potaknule potrošnju. To je potaknulo rast maloprodaje i uslužnih sektora, što je rezultiralo većim prihodima i zapošljavanjem u tim sektorima. Porezne reforme koje smanjuju porezno opterećenje za tvrtke su ih učinile konkurentnijima na domaćem i

međunarodnom tržištu. To je potaknulo rast izvoza i privući strane investitore, što može rezultirati povećanjem proizvodnje, izvoza i zapošljavanja (Keen et al., 2002.). Porezne olakšice ili poticaji za istraživanje i razvoj su potaknule inovacije i tehnološki napredak u gospodarstvu. To je povećalo konkurentnost tvrtki, potaknuli stvaranje visokokvalitetnih radnih mjesta i potaknuli dugoročni ekonomski rast.

Suvremene porezne reforme u Hrvatskoj imaju značajan utjecaj na javne financije i poreznu strukturu zemlje. Promjene u poreznoj politici imaju izravan utjecaj na prihode od poreza koji se koriste za financiranje javnih usluga i projekata. Smanjenje poreznog opterećenja za određene sektore ili porezne obveznike rezultira smanjenjem prihoda od poreza, dok povećanje poreznih stopa ili uvođenje novih poreza može povećati prihode (Arnold i McIntyre, 2016.). Suvremene porezne reforme trebaju uzeti u obzir fiskalnu održivost, odnosno sposobnost države da održi stabilne javne financije dugoročno. To uključuje osiguranje dovoljnih prihoda za pokrivanje javnih rashoda.

Porezne reforme utječu na strukturu poreznih prihoda, odnosno na udio različitih vrsta poreza u ukupnim приходima od poreza. Na primjer, promjene u poreznoj stopi PDV-a ili porezne olakšice za određene sektore mogu utjecati na relativni udio PDV-a u ukupnim приходima od poreza. Porezne reforme trebaju uzeti u obzir i princip pravednosti u raspodjeli poreznog tereta. To uključuje osiguranje da porezni sustav bude progresivan, što znači da oni s većim приходima plaćaju veći udio poreza u odnosu na one s nižim приходima. Također, važno je osigurati da porezni sustav ne bude preopterećen za određene skupine stanovništva ili sektore.

5.2. Prednosti i izazovi u provedbi poreznih reformi

Provedba poreznih reformi u Hrvatskoj može donijeti niz prednosti, ali i izazova. Porezne reforme mogu smanjiti porezno opterećenje za poduzeća i pojedince, čime se potiče investicije, otvaranje novih radnih mjesta i ekonomski rast. To može poboljšati konkurentnost hrvatskog gospodarstva na regionalnoj i globalnoj razini.

Reforme mogu pridonijeti poboljšanju fiskalne discipline države, osiguravajući stabilnije javne financije i smanjenje deficita proračuna. To može povećati povjerenje investitora i

osigurati održiv rast gospodarstva. Porezne reforme mogu biti usmjerene prema povećanju pravednosti u poreznom sustavu, osiguravajući da bogatiji plaćaju proporcionalno veći udio poreza od siromašnijih. To može smanjiti socijalne nejednakosti i poboljšati socijalnu koheziju. Smanjenje poreznog opterećenja i pojednostavljenje poreznih postupaka mogu privući strane investitore u Hrvatsku, potičući rast i razvoj različitih sektora gospodarstva.

Tablica 3. Prednosti i nedostaci poreznih reformi u Hrvatskoj

Prednosti poreznih reformi u Hrvatskoj	Nedostaci poreznih reformi u Hrvatskoj
1. Poticanje gospodarskog rasta i razvoja	1. Potencijalni gubitak prihoda za državni proračun ako se ne planira adekvatno
2. Povećanje konkurentnosti na međunarodnom tržištu	2. Rizik od poreznih rupa i nepravilnosti u sustavu
3. Poboljšanje poslovne klime i privlačenje stranih investicija	3. Moguće nejednakosti u poreznom sustavu koje mogu pogoditi određene društvene skupine
4. Smanjenje administrativnih troškova za porezne obveznike	4. Povećanje poreznog opterećenja za određene sektore ili skupine građana
5. Povećanje transparentnosti i pravednosti poreznog sustava	5. Kompleksnost provedbe reformi i potrebne prilagodbe poreznih propisa
6. Incentiviranje poduzetništva i inovacija	6. Potencijalni otpor i nezadovoljstvo poreznih obveznika
7. Diversifikacija izvora prihoda za državni proračun	7. Rizik od negativnih utjecaja na određene sektore ili regije
8. Smanjenje poreznih izbjegavanja i utaje	8. Potreba za edukacijom i informiranjem poreznih obveznika o promjenama
9. Održivost javnih financija i ravnoteža proračuna	9. Moguće nepredviđene posljedice reformi na ekonomiju i društvo
10. Poboljšanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva	10. Dugoročna neizvjesnost u pogledu stabilnosti poreznog sustava
11. Poticanje održivog razvoja i zaštite okoliša	11. Potreba za kontinuiranim nadzorom i evaluacijom učinaka reformi

Izvor: izrada autorice prema Vlaić, 2017. i Vlada RH, 2020.

Porezne reforme koje uključuju smanjenje javnih rashoda ili povećanje poreza mogu naići na socijalni otpor građana i sindikata. Potrebno je provesti komunikacijske strategije kako bi se objasnili razlozi za reforme i osigurala podrška javnosti. Implementacija poreznih

reformi može biti administrativno zahtjevna, posebno ako uključuju složene promjene u zakonodavstvu i poreznoj politici. Potrebna je dobra koordinacija između različitih institucija kako bi se osiguralo glatko provođenje reformi. Nepravilno osmišljene porezne reforme mogu rezultirati povećanim poreznim izbjegavanjem i smanjenjem prihoda od poreza (Miller, 2012.). Stoga je važno provesti reforme uzimajući u obzir potencijalne rupe u poreznom sustavu i poduzeti mjere za suzbijanje poreznih prijevара.

Povećanje poreznog opterećenja za određene sektore ili porezne obveznike može negativno utjecati na njihovu konkurentnost na tržištu. Stoga je važno provesti analizu utjecaja poreznih reformi na različite sektore i osigurati ravnotežu između fiskalnih ciljeva i konkurentnosti gospodarstva. Upravljanje ovim izazovima i ostvarivanje prednosti poreznih reformi zahtijeva pažljivo planiranje, suradnju svih relevantnih dionika te kontinuirani nadzor i evaluaciju provedbe reformi.

5.3. Sektori posebno pogođeni poreznim reformama

Porezne reforme u Hrvatskoj mogu imati različit utjecaj na različite sektore gospodarstva. Neki sektori mogu imati koristi od promjena u poreznom sustavu, dok druge promjene mogu negativno utjecati na njih. Male i srednje tvrtke često ovise o povoljnim poreznim uvjetima kako bi ostvarile konkurentnost na tržištu. Povećanje poreznog opterećenja ili promjene u poreznoj politici mogu imati značajan utjecaj na njihove operativne troškove i profitabilnost. Promjene u poreznim stopama, posebno porez na dobit ili porez na dodanu vrijednost (PDV), mogu imati značajan utjecaj na profitabilnost MSP-ova. Povećanje poreznih stopa može povećati operativne troškove i smanjiti dobit, dok smanjenje poreznih stopa može poboljšati financijsku situaciju MSP-ova. Kompleksnost poreznih propisa i administrativni troškovi povezani s poreznim prijavama mogu predstavljati teret za MSP-ove, pogotovo za one s manjim resursima. Promjene u poreznoj administraciji ili dodatni zahtjevi za izvještavanjem mogu dodatno opteretiti MSP-ove i otežati im poslovanje.

MSP-ovi često ovise o poreznim poticajima i olakšicama kako bi poboljšali svoju konkurentnost i potaknuli rast. Promjene u poreznim poticajima, poput poticaja za

istraživanje i razvoj ili olakšica za ulaganje u nove tehnologije, mogu imati značajan utjecaj na MSP sektor. Visoki porezi i doprinosi na rad mogu otežati zapošljavanje i zadržavanje radne snage u MSP sektoru (Vlaić, 2017.). Promjene u poreznim stopama ili doprinosima na rad mogu utjecati na troškove zapošljavanja i profitabilnost MSP-ova. MSP-ovi često ovise o poreznim poticajima za ulaganje u nove opreme, tehnologije ili infrastrukturu. Promjene u poreznim poticajima za ulaganje mogu utjecati na odluke o ulaganju MSP-ova i njihovu sposobnost za rast i razvoj.

Turistički sektor jedan je od glavnih stupova hrvatskog gospodarstva, a porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na njegovu konkurentnost i profitabilnost. Na primjer, promjene u PDV-u ili drugim poreznim stopama mogu utjecati na cijene smještaja i usluga te na ukupnu privlačnost destinacije. Promjene u stopama PDV-a na turističke usluge, poput smještaja, hrane i pića, mogu utjecati na profitabilnost hotela, restorana i ostalih turističkih objekata (Vlada RH, 2020.). Povećanje PDV-a može povećati cijene za turiste i smanjiti atraktivnost odredišta, dok smanjenje PDV-a može poboljšati konkurentnost turističke ponude. Porezne promjene koje utječu na dohodak zaposlenika u turističkom sektoru mogu utjecati na troškove poslovanja za tvrtke u sektoru turizma. Povećanje poreza na dohodak može rezultirati povećanim troškovima rada i smanjenjem profitabilnosti poslovanja. Turističke pristojbe su važan izvor prihoda za lokalne vlasti i turističke organizacije. Promjene u propisima o turističkim pristojbama ili poreznim stopama mogu utjecati na prihode destinacija i financiranje turističkih projekata i infrastrukture. Porezne olakšice ili poticaji za ulaganje u turističke projekte mogu potaknuti razvoj turističke infrastrukture i povećati konkurentnost odredišta (Porezna uprava, 2024.=). Promjene u poreznim poticajima mogu utjecati na odluke o ulaganju u turizam i razvoj novih turističkih objekata. Kompleksnost poreznih propisa i administrativni troškovi povezani s porezima mogu predstavljati teret za turističke tvrtke, posebno za male i srednje poduzetnike u sektoru turizma. Promjene u poreznoj administraciji mogu zahtijevati dodatne resurse i vremenske troškove za pridržavanje propisa.

Porezne reforme koje se odnose na porez na dobit ili poticaje za istraživanje i razvoj mogu imati poseban utjecaj na IT i tehnološki sektor. Ovaj sektor često ovisi o visokim investicijama u inovacije i razvoj te može biti osjetljiv na promjene u poreznoj politici. Promjene u poreznim olakšicama za ulaganja u istraživanje i razvoj (R&D) mogu utjecati na sposobnost tehnoloških tvrtki da inoviraju i razvijaju nove proizvode i usluge (Parać, 2018.).

Povećanje poreznih olakšica ili njihovo smanjenje može utjecati na razinu ulaganja u istraživanje i razvoj u IT sektoru. Promjene u poreznim stopama na dobit mogu imati značajan utjecaj na profitabilnost tehnoloških tvrtki. Povećanje poreznih stopa može smanjiti neto dobit tvrtki i ograničiti njihovu sposobnost reinvestiranja u daljnji razvoj i rast. Porezni poticaji ili olakšice za startupe mogu potaknuti razvoj novih tehnoloških tvrtki i inovacija u sektoru. Promjene u poreznim poticajima mogu utjecati na atraktivnost Hrvatske kao destinacije za ulaganje u startupe i tehnološke projekte.

Promjene u porezima na plaće i doprinose mogu utjecati na troškove rada u tehnološkim tvrtkama. Povećanje poreza na plaće može rezultirati povećanim troškovima zapošljavanja i smanjenjem konkurentnosti tvrtki na tržištu rada (Feldstein, 2009.). Složenost poreznih propisa i administrativni troškovi mogu predstavljati izazov za tehnološke tvrtke, posebno za male i srednje poduzetnike u sektoru. Promjene u poreznoj administraciji mogu zahtijevati dodatne resurse i vremenske troškove za pridržavanje propisa.

Poljoprivredni sektor može biti osjetljiv na promjene u poreznom sustavu, posebno kada su u pitanju porezi na zemljište, porezi na nasljedstva i darove te trošarine na poljoprivredne proizvode. Porezne reforme mogu imati značajan utjecaj na profitabilnost poljoprivrednih gospodarstava i njihovu sposobnost opstanka. Promjene u poreznoj stopi na dohodak mogu imati direktan utjecaj na poljoprivrednike koji ostvaruju prihode od poljoprivredne proizvodnje (Jaumotte et al., 2008.). Povećanje poreza na dohodak može smanjiti neto dohodak poljoprivrednika i negativno utjecati na profitabilnost njihovog poslovanja.

Porez na imovinu može biti značajan trošak za poljoprivredna gospodarstva koja posjeduju zemljište, stambene i poslovne objekte, strojeve i opremu. Promjene u poreznim stopama ili metodologiji obračuna poreza na imovinu mogu utjecati na ukupne troškove poslovanja poljoprivrednih gospodarstava. Poljoprivredni proizvodi su često podložni PDV-u, a promjene u stopama PDV-a mogu utjecati na cijene poljoprivrednih proizvoda i potrošnju u sektoru (Vlaić, 2017.). Povećanje stope PDV-a može povećati cijene za potrošače i smanjiti potražnju za poljoprivrednim proizvodima.

Porezne olakšice ili poticaji za poljoprivrednike mogu imati značajan utjecaj na njihovu sposobnost ulaganja u modernizaciju, tehnološki razvoj i održavanje konkurentnosti na tržištu. Promjene u poreznim olakšicama mogu utjecati na profitabilnost poljoprivrednih

gospodarstava i njihovu sposobnost opstanka na tržištu. Složenost poreznih propisa i administrativni troškovi mogu predstavljati izazov za poljoprivrednike, posebno za male obiteljske farme. Poboljšanje porezne administracije i smanjenje administrativnih tereta mogu olakšati poslovanje poljoprivrednicima i potaknuti razvoj sektora.

Promjene u poreznim propisima koji se odnose na mirovinske doprinose ili poreze na mirovine mogu imati značajan utjecaj na mirovinski sektor. To može utjecati na financijsku stabilnost mirovinskih fondova i mirovinskih sustava te na prihode umirovljenika (Jurković, 2006.). Ovi sektori mogu biti posebno osjetljivi na porezne promjene, stoga je važno provesti analizu utjecaja poreznih reformi na svaki sektor kako bi se razumjelo kako će se promjene odraziti na gospodarstvo u cjelini. Također je važno osigurati konzultacije s relevantnim dionicima i poduzeti mjere za ublažavanje potencijalnih negativnih učinaka poreznih reformi na pogođene sektore.

5.4. Budući smjerovi poreznih reformi

Budući smjerovi poreznih reformi u Hrvatskoj predstavljaju ključnu temu koja zahtijeva pažljivo planiranje i strategiju kako bi se osiguralo održivo gospodarsko i društveno okruženje. Porezni sustav je vitalni instrument ekonomske politike koji može značajno utjecati na konkurentnost gospodarstva, pravednost društva te stabilnost javnih financija. U kontekstu Hrvatske, postoje nekoliko ključnih aspekata koji bi mogli oblikovati buduće smjerove poreznih reformi. U cilju poticanja poduzetništva i olakšavanja poslovanja, ključno je smanjiti administrativne troškove i pojednostaviti porezne procedure. To bi moglo uključivati digitalizaciju poreznih procesa, smanjenje birokracije te poboljšanje komunikacije između poreznih obveznika i nadležnih institucija.

Transparentnost poreznog sustava ključna je za izgradnju povjerenja poreznih obveznika i osiguravanje poštene raspodjele poreznog tereta. Reforme usmjerene na otklanjanje poreznih rupa, suzbijanje poreznih izbjegavanja te osiguranje jednakih poreznih uvjeta za sve sudionike na tržištu trebale bi biti prioritet. Porezni instrumenti mogu biti učinkovit alat za poticanje održivog razvoja i zaštite okoliša. Stoga bi se porezni sustav trebao prilagoditi kako bi poticao investicije u ekološki prihvatljive tehnologije, poticaje za obnovljive izvore energije te smanjenje emisija stakleničkih plinova.

Porezni sustav može imati značajan utjecaj na socijalnu pravednost i jednakost u društvu. Stoga bi se reforme trebale usmjeriti na poboljšanje socijalne zaštite, smanjenje poreznih opterećenja za niže prihodovne skupine te osiguranje pristupačnijih javnih usluga za sve građane. U eri brze tehnološke promjene, porezni sustav treba biti prilagođen kako bi poticao inovacije i digitalnu transformaciju gospodarstva. To bi moglo uključivati olakšavanje pristupa poticajima za istraživanje i razvoj, poticaje za ulaganje u digitalne tehnologije te osiguranje povoljnijeg poreznog tretmana za startupe i tehnološke tvrtke.

Konačno, porezne reforme trebaju biti usklađene s ciljem održavanja stabilnosti javnih financija i smanjenja javnog duga. Ovo uključuje pažljivo planiranje prihoda i rashoda, efikasno upravljanje javnim financijama te osiguranje adekvatnog financiranja javnih usluga i infrastrukture. Budući smjerovi poreznih reformi u Hrvatskoj trebali bi biti usmjereni na stvaranje povoljnog okruženja za gospodarski rast, socijalnu uključenost te održivi razvoj, uz istovremeno osiguravanje stabilnosti javnih financija i pravedne raspodjele poreznog tereta. Ključno je da reforme budu temeljene na sveobuhvatnoj analizi ekonomske situacije i potreba društva te da budu provedene uz široku podršku svih relevantnih dionika.

5.5. Kritički osvrt na provedeno istraživanje

Porezne reforme su ključni instrument ekonomske politike koji ima potencijal značajno utjecati na ekonomski rast i opće perspektive gospodarstva. U kontekstu Hrvatske, analiza utjecaja poreznih reformi na ekonomiju zemlje postaje još važnija s obzirom na potrebu za održivim rastom, poticanjem investicija i povećanjem konkurentnosti. U proteklom desetljeću, Hrvatska je provela niz poreznih reformi s ciljem poboljšanja poslovne klime, poticanja poduzetništva i privlačenja stranih investicija. Međutim, analiza stvarnog utjecaja tih reformi na ekonomski rast pokazuje se složenijom nego što je to možda bilo očekivano.

Primjerice, smanjenje poreznog opterećenja za određene sektore ili kategorije poreznih obveznika može potaknuti investicije i potrošnju, što bi trebalo rezultirati povećanjem bruto domaćeg proizvoda (BDP) i stvaranjem novih radnih mjesta. Međutim, moguće su i negativne posljedice ako se reforme ne provedu na adekvatan način ili ako se

ne uzmu u obzir druge ekonomske varijable. Jedan od izazova s kojima se suočava Hrvatska u vezi s poreznim reformama jest njihova održivost i dugoročni utjecaj na fiskalnu ravnotežu. Iako kratkoročne olakšice mogu biti dobrodošle, dugoročni planovi za poboljšanje prihoda i troškova državnog proračuna ključni su za osiguranje stabilnosti ekonomije. Porezne reforme moraju biti usklađene s drugim politikama, poput obrazovanja, infrastrukturnih ulaganja i politika zapošljavanja, kako bi se osigurala njihova maksimalna učinkovitost. Na primjer, ulaganje u obrazovanje i stručno osposobljavanje može poboljšati produktivnost radne snage i povećati konkurentnost tvrtki.

Perspektive gospodarstva Hrvatske u velikoj mjeri ovise o uspjehu poreznih reformi u stvaranju poticajnog okruženja za poslovanje. Ako reforme doprinesu povećanju produktivnosti, privlačenju investicija i smanjenju administrativnih prepreka, to bi moglo rezultirati održivim ekonomskim rastom i smanjenjem nezaposlenosti. Važno je naglasiti da je kontinuirano praćenje i evaluacija rezultata poreznih reformi ključno za prilagodbu politika prema promjenjivim ekonomskim uvjetima. Fleksibilnost u pristupu poreznim pitanjima može biti od presudne važnosti za osiguranje da reforme budu usklađene s dugoročnim ciljevima održivog razvoja.

Utjecaj poreznih reformi na ekonomski rast i perspektive gospodarstva u Hrvatskoj zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uzima u obzir složenost ekonomskih faktora i nužnost koordiniranih politika. Samo integrirani pristup može osigurati da porezne reforme budu učinkovite i dugoročno održive, čime se stvaraju temelji za stabilan i prosperitetan ekonomski razvoj zemlje.

6. ZAKLJUČAK

U povijesti Hrvatske, porezne reforme su imale značajan utjecaj na gospodarski razvoj, socijalnu pravednost i stabilnost javnih financija. Kroz različite periode, Hrvatska je prolazila kroz razne porezne sustave i politike s ciljem prilagodbe ekonomskim uvjetima, promicanja poduzetništva te osiguranja socijalne uključenosti. Iako su porezne reforme često bile izazovne i zahtijevale suštan rad, njihov doprinos u oblikovanju suvremenog poreznog sustava je nemjerljiv. Suvremena Hrvatska se suočava s brojnim izazovima i prilikama u području poreznih reformi. Uzimajući u obzir dinamično okruženje globalne ekonomije, tehnoloških inovacija i društvenih promjena, ključno je da Hrvatska kontinuirano prilagođava svoj porezni sustav kako bi ostala konkurentna, pravedna i održiva država.

Perspektive budućih poreznih reformi u Hrvatskoj trebaju biti usmjerene na nekoliko ključnih prioriteta. Prvo, potrebno je nastaviti s poboljšanjem poslovne klime i olakšavanjem administrativnih tereta za poduzetnike kako bi se potaknuo gospodarski rast i privukle strane investicije. Također, važno je osigurati pravedan porezni sustav koji će ravnomjerno raspodijeliti porezno opterećenje te poticati socijalnu uključenost i smanjenje siromaštva. Buduće porezne reforme trebaju podržavati održivi razvoj i zaštitu okoliša, poticati inovacije i digitalnu transformaciju te osigurati stabilnost javnih financija. Važno je da se reforme temelje na transparentnosti, širokoj javnoj raspravi i suradnji svih relevantnih dionika kako bi se postigao širi društveni konsenzus i osigurala uspješna provedba.

Smanjenje poreznih stopa ili izmjena poreznih pravila kako bi se smanjila porezna opterećenost može potaknuti poduzetništvo i potrošnju. Ovo može potaknuti investicije, stvaranje novih radnih mjesta i potrošnju, što može dovesti do povećanja gospodarske aktivnosti. Porezne olakšice ili poticaji za istraživanje i razvoj mogu potaknuti inovacije i tehnološki napredak u različitim sektorima gospodarstva. To može rezultirati razvojem novih proizvoda i usluga, povećanjem produktivnosti te poboljšanjem konkurentnosti domaćih tvrtki na globalnom tržištu. Reforme koje uspostavljaju pravedniji porezni sustav mogu smanjiti ekonomske nejednakosti i pridonijeti socijalnoj pravdi. Na primjer, progresivni porezni sustav koji oporezuje bogatije pojedince i tvrtke s većim prihodima većim stopama može osigurati veću pravednost u raspodjeli poreznog tereta.

Porezne reforme mogu biti usmjerene na povećanje socijalne zaštite, uključujući povećanje socijalnih naknada, osiguranje pristupa zdravstvenoj skrbi i obrazovanju te poboljšanje uvjeta stanovanja za socijalno ugrožene skupine. Ovo može pomoći u smanjenju siromaštva i poboljšanju kvalitete života za širu populaciju. Uvođenje poreznih olakšica ili poticaja za određene sektore gospodarstva ili regije može potaknuti razvoj tih područja i pridonijeti ravnomjernijem regionalnom razvoju.

Uspješne porezne reforme u Hrvatskoj trebaju biti usklađene s ciljevima gospodarskog rasta i socijalne pravde, uzimajući u obzir specifične potrebe i izazove domaćeg gospodarstva i društva. Ključno je da reforme budu temeljene na analizi ekonomske situacije, širokoj javnoj raspravi te suradnji sa svim relevantnim dionicima kako bi se osigurala njihova uspješna implementacija i pozitivni učinci na društvo.

Porezne reforme u Hrvatskoj su ključni instrumenti za oblikovanje održivog i prosperitetnog društva. Kroz analizu povijesti i osvrt na suvremene izazove i prilike, jasno je da je kontinuirano prilagođavanje poreznog sustava neophodno kako bi se odgovorilo na dinamične promjene u ekonomiji i društvu. Posvećenost promicanju pravednosti, konkurentnosti i održivosti trebala bi biti temeljna vodilja budućih poreznih reformi u Hrvatskoj.

BIBLIOGRAFIJA

1. Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century.* Harvard University Press, Harvard.
2. Slemrod, J. (2007). Tax policy and income inequality." *IMF Staff Papers* 54 (2), 307-329.
3. World Bank (2019). *Fair taxation in a digital world.* World Bank Group, New York.
4. Vukšić, G. (2018). Porezni sustavi i socijalna pravednost. *Hrvatski pravni portal*, 13 (4), 34 – 46
5. Bejaković, P, Vukšić, G., Bratić, V. (2010). Veličina javnog sektora u Hrvatskoj, Hrvatska i komparativna javna uprava, 11 (1), 102 – 115
6. Atkinson, A. B., Piketty, T., Saez, E. (2011). Top incomes in the long run of history., *Journal of Economic Literature* 49 (1), 3-71.
7. OECD (2021). *Taxing Wages 2021*, OECD Publishing, OECD.
8. Slemrod, J., Shlomo Y. (2013). Tax avoidance, evasion, and administration. *Handbook of public economics*, Routledge, London.
9. Traxler, C. (2014). The political economy of income taxation: A comparative analysis." *Annual Review of Political Science*, 17 (5), 183-203.
10. Caruana-Galizia, P., Ellman, M. (2009). *Taxation and the distribution of income and wealth in Croatia*, Ekonomski institut, Zagreb.
11. Pogorelec, S. (2017). *Porezna politika i nejednakost u Hrvatskoj*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
12. Jelčić, B. (2003): *Javne financije*, Institut za javne financije, Zagreb
13. Jurković, P. (2002): *Javne financije u Hrvatskoj*, Informator, Zagreb.
14. Šimović, H., Deskar-Škrbić, M. (2019): *Teorija i politika oporezivanja*, dostupno na <https://arhivanalitika.hr/blog/ejs-11-teorija-i-politika-oporezivanja-i-dio/> (01.04.2024.)
15. Urban, I. (2006): *Jedna stopa unutar poreza na dohodak - utjecaj na raspodjelu poreznog tereta*, Newsletter br. 24, Institut za javne financije, str. 1 - 3
16. Jurković, P. (2006): *Financijske teme i dileme*, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb

17. Diamond, P., Mirrlees, J. (1971): Optimal taxation and public production I: Production efficiency." *The American Economic Review* 61.1 (1971): 8-27.
18. Saez, E. (2002): Optimal income transfer programs: intensive versus extensive labor supply responses." *The Quarterly Journal of Economics* 117 (3), 1039-1073.
19. Atkinson, A., Stiglitz, J. (2015): *Lectures on public economics.*" Princeton University Press, USA
20. Kaplow, L. (2008): *The theory of taxation and public economics.*" Princeton University Press, USA
21. Parać, Branko (2016), Prilog hrvatskoj poreznoj reformi 2016. godine. Mogućnosti dinamiziranja gospodarskog razvoja poreznim sustavom. *Ekonomija/Economics*, (23) 1, Rifin, Zagreb.
22. Parać, Branko (2018), Zaštitna kamata kao najbolji poticaj ulaganja, mit ili stvarnost? Globalizacija i ekonomska politika, od kuda dolazimo – kuda idemo? *Ekonomija/Economics*, (25) 2, Rifin, Zagreb
23. Desai, Mihir A., Foley, C., Hines, C. (2012): Domestic effects of the foreign activities of US multinational firms." *American Economic Journal: Economic Policy* 4.1 (2012): 1-33.
24. De Mooij, Ruud A., Ederveen, S. (2008): Corporate tax elasticities: A reader's guide to empirical findings." *Oxford review of economic policy* 24.4 (2008): 680-697.
25. Mintz, J., Weichenrieder, A. (2009): *The indirect side of direct investment: Multinational company finance and taxation.*" MIT Press Books, USA
26. OECD (2024): Tax wages 2023, dostupno na <https://www.oecd.org/tax/double-blow-for-workers-as-inflation-drives-real-wages-down-and-labour-taxes-up.htm>, pristupljeno 01.04.2024.
27. Čičin – Šain, N. (2013): Trendovi i pokretači u poreznoj politici, *Zagrebačka pravna revija*, Vol. 2 No. 2, str. 297-301
28. Šimurina, N., Barbić, D. (2017): Porezne promjene i dohodovne nejednakosti u Europskoj uniji tijekom financijske krize, *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 24 No. 2, str. 123-142
29. Auerbach, A., Gorodnichenko, Y. (2012): Measuring the output responses to fiscal policy." *American Economic Journal: Economic Policy* 4 (2), 1-27.

30. Barro, R., Redlick, C. (2011): Macroeconomic effects from government purchases and taxes." *The Quarterly Journal of Economics* 126 (1), 51-102.
31. Blinder, A., Solow, R. (1980): Does fiscal policy matter?" *Journal of Public Economics* 14 (3), 319-337.
32. Giavazzi, F., Pagano, M. (1992): Can severe fiscal contractions be expansionary? Tales of two small European countries." *NBER Macroeconomics Annual* 7, 75-122.
33. Romer, C., Romer, D. (2010): The macroeconomic effects of tax changes: estimates based on a new measure of fiscal shocks." *American Economic Review* 100 (3), 763-801.
34. Hines J. (1999): Policy responses to the erosion of the US tax base." *Brookings Papers on Economic Activity*, 2, 305-355.
35. Alesina, A., Ardagna, S. (2010): Large changes in fiscal policy: taxes versus spending." *Tax policy and the economy* 24 (1), 35-68.
36. Mendoza, E. et al. (1994): Effective tax rates in macroeconomics: Cross-country estimates of tax rates on factor incomes and consumption." *Journal of Monetary Economics* 34 (3), 297-323.
37. Eichengreen, B. et al. (1998): When do capital inflows support growth?." *International Monetary Fund, Ženeva*.
38. Poterba, J. (1995): Do budget deficits matter?." *NBER Working Paper No. w5327*, 23 – 34
39. Schön, W., Wiegard, W. (2018): *International Taxation Handbook: Policy, Practice, Standards, and Regulation*, CIMA Publishing, Chicago
40. Doernberg, R. (2017): *International Taxation in a Nutshell*, Routledge, London
41. Edwards, C., Mitchell, D. (2015): *Global Tax Revolution: The Rise of Tax Competition and the Battle to Defend It*, CRC Press, Neew York
42. Eden, L., Smith, M. (2013): *Taxing Multinationals: Transfer Pricing and Corporate Income Taxation in North America*, Springer, London
43. Murphy, P. (2011): *The Oxford International Taxation Series*" - various authors, covering a range of topics in international taxation, Oxford University Press, Oxford
44. Palan, R., Murphy, R. (2015): *Tax Havens: How Globalization Really Works*, Cornell University Press, London
45. Arnold, B., McIntyre, M. (2016): *International Tax Primer*, Springer, London

46. Auerbach, A., Hines, J. (2010): *Taxing Corporate Income in the 21st Century*, CRC Press, New York
47. Dietsch, P. (2014): *Global Tax Governance: What Is Wrong with It and How to Fix It*, CIMA Publishing, Chicago
48. Miller, A. (2012): *Principles of International Taxation*, Cornell University Press, London
49. OECD (2013): *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*, dostupno na <https://www.oecd.org/tax/action-plan-on-base-erosion-and-profit-shifting-9789264202719-en.htm>, pristupljeno 02.04.2024.
50. MMF (2023): *International Corporate Tax Reform*, dostupno na <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2023/02/06/International-Corporate-Tax-Reform-529240>, pristupljeno 02.04.2024.
51. Europska komisija (2020): *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on Tax Good Governance in the EU and beyond*, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0313&from=EN>, pristupljeno 02.04.2024.
52. Jaumotte, F., Lall, S., & Papageorgiou, C. (2008). *Rising income inequality: Technology, or trade and financial globalization?*. IMF Working Paper, no. WP/08/185. Washington D.C.: International Monetary Fund.
53. Milanovic, B., & Squire, L. (2005). *Does tariff liberalization increase wage inequality? Some empirical evidence*. World Bank Policy Research Working Paper, no. 3571. Washington D.C.: World Bank
54. Feldstein, M. (2009). *Rethinking the role of fiscal policy*. *American Economic Review*, 99(2), 556-59.
55. Auerbach, A. J. (2012). *The fall and rise of Keynesian fiscal policy*. *Asian Economic Policy Review*, 7(2), 157-175
56. Stiglitz, J. (2012). *The price of inequality - How today's divided society endangers our future*. New York: W. W. Norton & Company.
57. Švaljek, S. (2005): *The 200 Tax Reform in Croatia: Causes and Consequences* 1218 *EKONOMSKI PREGLED*, 56 (12) 1217-1236
58. Keen, Michael and John King (2002): "The Croatian Profit Tax: An ACE in Practice", *Fiscal Studies*, September 2002, vol. 23, no. 3, pp. 401 – 418

59. Madžarević-Šujster, Sanja (2001): “Mjerenje progresivnosti poreza na dohodak u Hrvatskoj od 1995. do 1999. godine”, *Financijska teorija i praksa*, vol. 23, no. 2, pp. 139 – 260
60. Schmidt, Peter, Harald Wissel and Manfred Stöckler (1996): “The New Croatian Tax System”, *IBFD Bulletin*, vol. 50, April 1996, pp. 155 – 163.
61. Šimović, H., Blažić, H., Štambuk, A. (2016): Dohodovni nasuprot potrošnom konceptu direktnog oporezivanja: vječna rasprava u Hrvatskoj, *Ekonomski pregled*, Vol. 67 No. 3, str. 185-205
62. Zakon o porezu na dohodak, NN 109/1993
63. Porezna uprava (2024): Porezni sustav, dostupno na https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dohodak.aspx, pristupljeno 02.04.2024.
64. Porezna uprava (2024): Stope PDV – a, dostupno na <https://www.porezna-uprava.hr/obrtnici/Stranice/PDV.aspx>, pristupljeno 02.04.2024.
65. Porezna uprava (2024): Porez na dobit, dostupno na https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dobit.aspx, pristupljeno 02.04.2024.
66. Vlada RH (2020): Nacionalni program reformi 2020., dostupno na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2020/Travanj/227%20sjednica%20VRH/Novi%20direktorij/227%20-%201.pdf>, pristupljeno 02.04.2024.
67. Vlaić, D. (2017) Najznačajnije izmjene Hrvatskog poreznog sustava. U: D. Zlatović, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, Šibenik
68. Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23
69. Zakon o porezu na dohodak, NN **115/16**, **106/18**, **121/19**, **32/20**, **138/20**, **151/22**, **114/23**
70. Pravilnik o porezu na dohodak, NN 10/17
71. Zakon o fiskalizaciji, NN 133/12, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 114/23
72. Šonje, V. (2023): Kratka: kako (ispravno) tumačiti rast BDP-a u drugom tromjesečju., dostupno na <https://arhivanalitika.hr/blog/kratka-kako-ispravno-tumaciti-rast-bdp-a-u-drugom-tromjesecju/>, pristupljeno 02.04.2024
73. Khwaja, M. (2020): Performance Assessment Report, dostupno na https://www.tadat.org/assets/files/Tajikistan_Final_PAR.pdf, pristupljeno 03.04.2024.

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1. Načela oporezivanja u funkciji koristi raspodjele dohotka	10
Slika 2. Lafferova krivulja	13
Slika 3. Stope oporezivanja plaća 2023. u zemljama OECD – a	15
Tablica 1. Načela i ciljevi poreznih reformi	18
Slika 4. Glavni ciljevi TADAT – a	36
Tablica 2. Ukupno porezno opterećenje opće države od 1994. – 2003. godine	40
Slika 5. Oblici poreza u Republici Hrvatskoj	41
Grafikon 2. Kretanje Prihoda od poreza na dobit od 2011. – 2021. godine (nakon EU članstva)	46
Grafikon 3. Kretanje razreda i stopa od poreza na dohodak od 2010. do 2021. godine (nakon EU članstva)	47
Grafikon 4. Stopa rasta BDP – a Hrvatske od 2022. – 2023. Godine	56
Tablica 3. Prednosti i nedostaci poreznih reformi u Hrvatskoj	59